

Bergens Skog- og Træplantningsselskap

Beretning om virksomheten i 2018 – Selskapets 150. år

Bergens Skog- og Træplantningsselskap 2018

Beretning om virksomheten Selskapets 150. år

Side 4–5

**Styret informerer
om regnskapet for 2018**

Side 6–16

Regnskap for 2018

Side 17

Styreleder har ordet

Side 19–34

Om virksomheten i 2018

Side 36–39

«Det er jo nesten som 17. mai»

Side 41–42

Takk for innsatsen, Jørgen

Side 43–44

Ingen revolusjon i Skogselskapet

Side 46–47

Å vokse opp mellom Byfjellene

Side 49–52

Johan Blytt – veien og mannen

Side 55–57

Byfjellenes forsvarslinje

Side 59–69

**Minkfarmen på Starefossen
– fra tragedie til suksess**

SAGEN

ØVRE BLEKEN GÅRD

Fløyveien 1

Tlf. 55 31 49 90 – Mob. 909 37 949

Postadresse:

POSTBOKS 116, SANDVIKEN

5812 BERGEN

www.byfjellskogene.no

Redaksjon:

JO GJERSTAD

ØVIND ØVREBOTTEN

ERLING BIRKELAND

Opplag: 2.250

Fotografer:

ØØ: Øvind Øvrebotten

EI: Erik Ingvaldsen

ØS: Øystein Skålevik

MV: Magnus Vabø

JG: Jo Gjerstad

TRÅ: Torill Refsdal Aase

Forsidefoto: Fra skogen på Fløyen – Foto: ØØ

Grafisk tilrettelegging: JO GJERSTAD
Produksjon: BODONI

SELSKAPETS ÅRSMØTE

holdes torsdag 25. april 2019 kl. 18.30
PÅ FLØIEN FOLKERESTAURANT

Gratis Fløibane klokken 18.00 og 18.15 fra Nedre stasjon
mot fremvisning av årsberetning i billettluken.

Dagsorden

1.
Valg av møtedirigent, referent og to stk.
til å signere protokollen

2.
Styrets årsberetning for 2018

3.
Årsregnskap for 2018

4.
Fastsettelse av kontingent 2020

5.
Innkommne saker

6.
Valg av styremedlemmer

På valg er:
Styreleder Erling Birkeland
Styremedlem Tor Fossen

7.
Valg av valgkomité

I tilknytning til årsmøtet vil

Viltforvalter i Bergen Kommune

Caroline Ertsås Christie

og

«Byfjellsjeger»

Steinar Matre

kåsere over

Viltforvaltning i Byfjellene

Velkommen!

STYRET INFORMERER OM REGNSKAPET FOR 2018

Fra og med regnskapsåret 2017 er det ikke lenger påkrevd å avgi en formell styrets årsberetning for små selskaper eller stiftelser i tilknytning til regnskapsavleggelsen. Det anbefales i stedet at styrene gir en mer fri orientering i tilknytningen til årsregnskapet. Styret har valgt å følge denne anbefalingen.

I tilknytning til regnskapet ønsker styret å kommentere regnskapseffekten av prosjekt Oppstemten. Dette prosjektet påvirker i stor grad stiftelsens regnskap i de årene Oppstemten er under bygging.

Stiftelsen er byggherre for prosjekt Oppstemten, trappestien mot Ulrikens topp. Oppstemten ble påbegynt i 2016 og avsluttet på platået under toppen i 2018. Oppstemten ble overrakt til bergenserne ved Bergen Kommune som gave ifb. offisiell åpning 18. september 2018.

Prosjekt Oppstemten er bokført i stiftelsens regnskaper fortløpende ved at prosjektets inntekter (pengegaver) innkomet gjennom året er ført som inntekt mens årets prosjektkostnader er ført som kostnad. For 2016 var effekten på stiftelsens regnskap at dette ga et positivt resultatbidrag på kr 215.152,-. I 2017 bidro Oppstemten negativt med kr 1.405.367,- til årsresultatet for stiftelsen.

I 2018 er situasjonen motsatt av 2017. Stiftelsen fikk da innbetalt til prosjektet kr 6.403.509,- mens kostnadene var kr 4.201.830,-. Prosjektoverskuddet i 2018 ble således kr 2.201.679,- (note 10).

Samlet for alle årene (2016–2018) fra start til ferdigstilling har Oppstemten hatt følgende inntekter og kostnader:

Prosjektinntekter (mottatte pengegaver øremerket prosjektet)	kr 12.914.399,-
Prosjektkostnader	kr 11.902.935,-
Tilgjengelig midler for Oppstemtens forlengelser og utbedringer	<u>kr 1.011.463,-</u>

Dette prosjektoverskuddet har vi avsatt som annen egenkapital til bruk i tilknytning til Oppstemten-prosjektet for kommende år. Det arbeides med planer for både forlengelse nedover fra Montana der Skiveien starter gjennom

terrenget og ned til Ulriksbanens nedre stasjon samt forlengelse oppover til Ulrikstoppen. Samtidig vil avsatte midler kunne gå til utbedringstiltak/ reparasjoner i eksisterende trase og nærliggende tiltak.

Gavmilde turgåere har kjøpt hele 210 symbolske trappetrinn for samlet kr 1.050.000. Andre har kjøpt andeler i trappetrinn via Vipps, som endte med 30 fellestrinn for samlet kr 150.000,-. I tillegg har 27 gavegivere hver gitt fra kr 100.000,- eller mer. Et skikkelig spleiselag til byens beste. Hjertelig takk til alle bidragsyttere, små og store!

I tillegg har Stiftelsen, gjennom datterselskapet Byfjellskogene AS, for egne midler samt oppsparte midler gitt av Byfjellslauget, foretatt en betydelig opprustning av Skiveien i det bratte stykket fra betongbroen og opp til Storesteinen der Oppstemten starter. Stiftelsen har tilført midler til Byfjellskogene AS for å utføre disse oppgavene. Dette har redusert årsresultatet i Stiftelsen i 2018.

Byfjellslauget består av 11 bergensvirksomheter som over en 5-års periode bidrar hver med kr 50.000,- årlig til Stiftelsens virksomhet. Stiftelsen kan selv bestemme hva midlene skal anvendes til. Styret er svært takknemlige for denne støtten til Stiftelsens formål. Styret ønsker å videreutvikle Byfjellslauget i årene framover.

Styret viser ellers til «Beretning om virksomheten i 2018» der det gis en bred orientering om stiftelsens og datterselskapets virksomhet tilsvarende som for de foregående år.

Bergen, 19. mars 2019

Styret i Stiftelsen Bergens Skog og Træplantingsselskap

 Erling Birkeland styreleder	 Geo Alexander Wilson nestleder	 Janet Lucy Wiberg styremedlem
 Tor Vadheim Fossen styremedlem	 Tom Tellefsen styremedlem	 Anne Synnøve Tafjord Kirkebo styremedlem
	 Owen Jarvis Westergård styremedlem	

Resultatregnskap pr. 31. desember 2018

Bergens Skog- og Træplantningsselskap

Driftsinntekter og driftskostnader	Note	2018	2017
Salgsinntekt		184 591	418 417
Andre driftsinntekter	10	10 529 068	7 536 123
Sum driftsinntekter		10 713 659	7 954 540
Varekostnad	7	6 005 526	6 174 212
Lønnskostnad	2	153 445	618 981
Ordinære avskrivninger	11	516 207	556 555
Andre driftskostnader	2	3 647 140	1 900 086
Sum driftskostnader		10 322 317	9 249 835
Driftsresultat		391 341	- 1 295 295
Finansinntekter og -kostnader			
Renteinntekter		19 294	17 659
Andre finansinntekter		1 068	672
Rentekostnader		2 158	7 403
Resultat av finansposter		18 204	10 929
Ordinært resultat før skattekostnad		409 545	- 1 284 366
Skattekostnad på ordinært resultat	10	46 398	42 560
Årets resultat	4	363 147	-1 326 926
Overføringer			
Avsatt til annen egenkapital		363 147	-1 326 926
Sum overføringer	4	363 147	-1 326 926

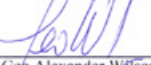
Balanse pr. 31. desember 2018

Eiendeler	Note	2018	2017
Anleggsmidler			
Varige driftsmidler			
Tomter og bygninger	11	3 928 108	4 214 857
Transportmidler	11	886 717	583 351
Driftsløsøre, inventar o.l.	11	177 810	77 172
Sum varige driftsmidler	11	4 992 635	4 875 380
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i datterselskap	5	120 000	120 000
Investeringer i aksjer og andeler	5	2 085	2 085
Sum anleggsmidler		5 114 720	4 997 465
Omløpsmidler			
Varer			
Varelager	9	100 000	0
Sum varer		100 000	0
Fordringer			
Kundefordringer		49 531	761 850
Andre kortsiktige fordringer	8	377 289	709 673
Sum fordringer		426 820	1 471 573
Bankinnskudd, kontanter o.l.			
Bankinnskudd, kontanter o.l.	3	4 403 894	3 448 916
Sum omløpsmidler		4 930 714	4 920 439
Sum eiendeler		10 045 434	9 917 904

Egenkapital og gjeld	Note	2018	2017
EGENKAPITAL			
Innskutt egenkapital			
Grunnkapital	4	1 859 000	1 859 000
Sum innskutt egenkapital	4	1 859 000	1 859 000
Opptjent egenkapital			
Annen egenkapital	4	6 133 150	6 781 466
Egenkapital til bruk i Oppstemten	4	1 011 463	0
Sum opptjent egenkapital	4	7 144 613	6 781 466
Sum egenkapital	4	9 003 613	8 640 466
GJELD			
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		874 184	1 065 202
Betalbar skatt	10	46 398	42 560
Skyldige offentlige avgifter		11 424	52 258
Annen kortsiktig gjeld		109 815	117 419
Sum kortsiktig gjeld		1 041 822	1 277 438
Sum gjeld		1 041 822	1 277 438
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		10 045 434	9 917 904

Bergen den: 12.02.2019
 Styret i Bergens Skog- Og Træplantnings- Selskap

 Erling Birkeland
 styreleder

 Geø Alexander Wilson
 nestleder

 Janet Lucy Wiberg
 styremedlem

 Tor Vadheim Fossen
 styremedlem

 Tom Telleken
 styremedlem

 Anne Synnøve Lofjord Kirkebø
 styremedlem

 Owen Jarvis Westergård
 styremedlem

Proforma konsolidert og sammendratt regnskap for BS&T og Byfjellskogene AS

	2018	2017
Resultatregnskap		
Sum driftsinntekter	10 753 352	8 348 610
Sum driftskostnader	<u>10 360 133</u>	<u>9 641 019</u>
Driftsresultat	<u>393 219</u>	<u>- 1 292 409</u>
Netto finansresultat	<u>17 960</u>	<u>12 666</u>
Ordinært resultat før skatt	411 179	- 1 279 743
Skatt	<u>46 398</u>	<u>42 560</u>
Årets resultat	364 781	- 1 322 303
Overført til/fra egenkapital	<u>364 781</u>	<u>- 1 322 303</u>
Balanse		
	2 018	2017
Eiendeler		
Anleggsmidler		
Varige driftsmidler	4 992 635	4 875 380
Finansielle anleggsmidler	<u>2 085</u>	<u>2 085</u>
Sum anleggsmidler	<u>4 994 720</u>	<u>4 877 465</u>
Omløpsmidler		
Varer	100 000	-
Fordringer	504 400	1 308 710
Bankinnskudd mv	<u>5 176 141</u>	<u>4 362 545</u>
Sum omløpsmidler	<u>5 780 541</u>	<u>5 671 255</u>
Sum eiendeler	<u>10 775 261</u>	<u>10 548 720</u>
Egenkapital og gjeld		
Egenkapital	8 995 230	8 630 448
Kortsiktig gjeld	<u>1 780 031</u>	<u>1 918 272</u>
Sum egenkapital og gjeld	<u>10 775 261</u>	<u>10 548 720</u>

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven. Det er utarbeidet etter norske regnskapsstandarder og god regnskapsskikk for små foretak.

Hovedregel for vurdering og klassifisering av eiendeler og gjeld

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk er klassifisert som anleggsmidler. Andre eiendeler er klassifisert som omløpsmidler. Fordringer som skal tilbakebetales innen et år er uansett klassifisert som omløpsmidler. Ved klassifisering av kortsiktig og langsiktig gjeld er analoge kriterier lagt til grunn.

Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi når verdifallet forventes ikke å være forbigående. Anleggsmidler med begrenset økonomisk levetid avskrives planmessig. Langsiktig gjeld balanseføres til nominelt mottatt beløp på etableringstidspunktet. Langsiktig gjeld oppskrives ikke til virkelig verdi som følge av renteendring.

Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt mottatt beløp på etableringstidspunktet. Kortsiktig gjeld oppskrives til virkelig verdi som følge av renteendring.

Enkelte poster er vurdert etter andre regler og redegjøres for nedenfor.

Varige driftsmidler

Varige driftsmidler med anskaffelseskost over kr 15.000, avskrives over forventet økonomisk levetid.

Aksjer og andeler i datterselskap

Investeringer i datterselskap er vurdert etter kostmetoden. Det benyttes prinsippet om laveste verdi av historisk kost og virkelig verdi.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene.

Pensjon

Pensjonsordninger finansiert via sikrede ordninger er ikke balanseført. Pensjonspremien anses i disse tilfeller som pensjonskostnad og klassifiseres sammen med lønnskostnader.

Inntektsføring og kostnadsføring

Inntekter regnes som opptjent når betingelsene for å motta inntektene er oppfylt og det er rimelig sikkerhet for at man vil motta inntektene. Gaver inntektsføres i sin helhet når de mottas, tilsvarende for tilskudd såfremt det ikke foreligger betingelser tilknyttet disse. I så fall bokføres mottatte tilskudd som tilskuddsgjeld inntil betingelsene for å motta inntektene er oppfylt. Kostnader regnskapsføres når kostnaden er påløpt, uavhengig av om det er mottatt faktura for kostnaden og uavhengig om kostnaden faktisk er betalt.

Dugnadsinnsats

Det utføres en ikke ubetydelig dugnadsinnsats av stiftelsens dugnadsgjeng. Dette resultatføres ikke, men den estimerte verdien av dugnadsinnsatsen vises i noteopplysningene, da stiftelsen ønsker å synliggjøre verdien av dette arbeidet.

Note 2. Lønnskostnader og ytelser, godtgjørelser til daglig leder, styret og revisor

Lønnskostnader	2018	2017
Lønninger	119 989	466 113
Arbeidsgiveravgift	18 939	74 034
Pensjonskostnader	2 937	0
Andre ytelser	11 580	78 834
Sum	153 445	618 981

Selskapet har i 2018 sysselsatt 0,2 årsverk.

Pensjonsforpliktelser

Selskapet er pliktig til å ha tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon. Selskapets pensjonsordninger tilfredsstiller kravene i denne lov.

Ytelser til ledende personer	Daglig leder	Styret
Lønn	118 839	0
Annen godtgjørelse	14 029	0
Sum	132 868	0

Pensjon

Stiftelsen har pensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon. Pensjonsforpliktelsen er ikke balanseført, og den årlige pensjonspremien anses som årets pensjonskostnad. Kostnaden inngår i posten andre personalkostnader.

Revisor

Kostnadsført revisjonshonorar for 2018 er kr 34.000,- eks mva. Annen bistand kr 76.583 inklusiv mva.

Note 3. Bundne midler

Av innstående bankinnskudd er det bundne midler (skattetrekkkonto) kr 6685,-. Skattetrekk for 6 termin 2018 utgjør kr 6685,-.

Note 4. Egenkapital

	Grunnkapital	Annen egenkapital	EK til bruk i Oppstemten	Sum egenkapital
Pr 01.01.2018	1 859 000	6 781 466	0	8 640 466
Årets resultat		363 147		363 147
EK til bruk i Oppstemten		-1 011 463	1 011 463	0
Pr 31.12.2018	1 859 000	6 133 150	1 011 463	9 003 613

Grunnkapitalen på kr 1.859.000,- består av testamentariske fond gitt til stiftelsen frem til overgang til næringsdrivende stiftelse i 2008.

Spesifikasjonen av egenkapital er omarbeidet, slik at regnskapet viser sum netto gaver som pr 31.12.2018 ikke er anvendt i prosjektet Oppstemten. Midlene planlegges anvendt i prosjektet i den kommende og de fremtidige periodene. Den regnskapsmessige omarbeidningen er utført for året 2018, men inkluderer også gaver som er gitt til prosjektet i årene 2016 og 2017.

Note 5. Aksjetabell

	Eierandel i %	Anskaffelseskost	Balansførtverdi
Byfjellskogene AS	100	120.000	120.000
Fløibanen AS 1 aksje			100
Storebrand ASA ord 397 aksjer			1985
Sum			2085

Byfjellskogene AS har forretningskontor i Bergen. Stemmeandel er 100 %. Egenkapital pr 31.12.2018 er kr 111.617,- resultat for 2018 er positivt med kr 1635,-.

Det er ikke utarbeidet konsernregnskap i henhold til reglene for små foretak.

Vedlagt følger hovedtall for Byfjellskogene AS

	2018	2017
Driftsinntekter	3 783 693	3 870 700
Driftskostnader	3 781 814	3 867 814
Res av finansposter	-244	1 737
Skattekostnad	0	0
Årsresultat	1 635	4 623

Note 6. Dugnad

Beregnet verdi medlemmers dugnadsinnsats er samme for 2018 kr 1.500.000,- som for 2017 kr 1.500.000,-.

Note 7. Varekostnad og administrasjonsarbeid

Fra og med år 2012 er all tilrettelegging for friluftsliv, vegetasjonsrydding, hogst og skogskjøtsel samt vedlikehold av vei foretatt av Byfjellskogene AS. Honorar for arbeidet utgjør kr 3.097.000,- i 2018. Honorar inkluderer også administrasjonsarbeid.

Note 8. Fordring/Gjeld på nærstående

Bergens Skogs- og Træplatingsselskap har en fordring på Byfjellskogene AS pr 31.12.2018 pålydende kr 116.845,-.

Note 9. Varelager

Bergens Skogs- og Træplatingsselskap har et varelager pålydende pålydende kr 100.000 pr. 31.12.2018. Varelageret består i sin helhet av jubileumsbøker.

Note 10. Andre Inntekter

Andre inntekter	2018	2017
Rammeavtale Bergen Kommune	1 796 930	1 796 930
Medlemskontigent	421 850	278 025
Andre inntekter inkl Byfjellslauget	1 442 824	716 190
Inntekter eiendommene	467 119	459 377
Inntekter vedr utleie mv til Byfjellskogene	495 000	495 000
Andre gaver, tilskudd mv.	5 905 345	3 790 601
Totalt	10 529 068	7 536 123

Stiftelsen er skattepliktig for leieinntekter, fratrukket kostnader knyttet til leieobjekter.

Den skattepliktige nettoinntekten for 2018 er på kr 138.109,- som utgjør en betalbar skatt på kr 32.802,-. Betalbar skatt inkludert formueskatt er kr 46.398,- for 2018.

Stiftelsen mottok i 2012 en testamentarisk gave kr 4.740.698,- fra Nils Edvard Marthinussen. Gaven forvaltes i et eget legat hvor avkastningen skal gå til vedlikehold av tur og gangstier på Fløy- og Midt fjellet.

«OPPSTEMTEN»

I oppstillingen over er det inntektsført kr 5.905.345,- under «Andre gaver, tilskudd mv» som i all hovedsak er mottatte gaver vedrørende «Oppstemten». Regnskapet for Oppstemten er som følger:

Gaver/tilskudd/testament mv.	kr	5.544.804,-
Salg Oppstemten	kr	180.000,-
Andre driftsinntekter	kr	678.705,-
Kostnader oppstemten	kr	4.201.830,-
Netto	kr	2.201.679,-

Av mottatte gaver i årene 2016–2018 som var øremerket prosjektet Oppstemten er kr 1.011.463 pr 31.12.2018 ikke anvendt i prosjektet. Bergens Skog- og Træplantnings-Selskap planlegger i den kommende og i de fremtidige periodene å anvende midlene til videre arbeid og utbedringer i Oppstemten.

Note 11. Anleggsmidler

	Bygninger og tomter	Maskiner og anlegg	Driftsløse, inventar ol.	Sum
Anskaffelseskost pr. 01.01.18	5 977 362	2 376 917	276 495	8 630 774
+ Tilgang kjøpte anleggsmidler		485 000	148 465	633 465
= Anskaffelseskost 31.12.18	5 977 362	2 861 917	424 960	9 264 239
Akkumulerte avskrivninger 31.12.18	2 049 254	1 975 200	247 150	4 271 604
= Bokført verdi 31.12.18	3 928 107	886 717	177 810	4 992 634
Årets ordinære avskrivninger	286 746	181 634	47 827	516 207
Økonomisk levetid	8–50 år	3–7 år	5 år	

KPMG AS
Kanalveien 11
Postboks 4 Kristianborg
5822 Bergen

Telephone +47 04063
Fax +47 55 32 11 66
Internet www.kpmg.no
Enterprise 935 174 627 MVA

Til styret i Bergens- Skog og Træplantnings- Selskap

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Bergens- Skog og Træplantnings- Selskaps årsregnskap som viser et overskudd på kr 363 147. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2018, resultatregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av stiftelsens finansielle stilling per 31. desember 2018, og av dets resultater for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlaget for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av stiftelsen slik det kreves i lov og forskrift, og har oppfylt våre øvrige etiske plikter i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av all informasjon i årsrapporten, med unntak av årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Offices in

KPMG AS, a Norwegian limited liability company and member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity.

Statutsområde revisorer: medlemmer av Den norske Revisorforening

Oslo	Finken	Mjøsa	Stord
Ålesund	Finnøy	Molde	Strömme
Arendal	Hauger	Skien	Tromsø
Bergen	Haugesund	Sandnessjøen	Tvedestrand
Bodo	Karvik	Sandnessjøen	Tynset
Drammen	Kjevik	Silanger	Ålesund

Styrets ansvar for årsregnskapet

Styret (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettvisende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til stiftelsens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betyggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av stiftelsens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av årsregnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om stiftelsens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifierer vår konklusjon om årsregnskapet. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at stiftelsen ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettvisende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

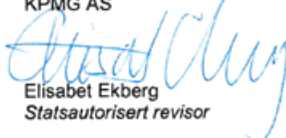
Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag ISAE 3000 *Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon*, mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av stiftelsens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Konklusjon om utdeling og forvaltning

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag ISAE 3000, *Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon*, mener vi stiftelsen er forvaltet og utdelinger er foretatt i samsvar med lov, stiftelsens formål og vedtektene for øvrig.

Bergen, 28. februar 2019
KPMG AS

Elisabet Ekberg
Statsautorisert revisor

SKOGSELSKAPETS STEMME

Skogselskapet har mange medlemmer som støtter vårt arbeid, spesielt med tanke på tilrettelegging og vedlikehold av stier, turveier og rasteplasser i Byfjellene. Et av hovedformålene til Skogselskapet er å drive med skogskjøtsel i naturparken på en skånsom måte til glede for bergenserne, og samtidig kunne vise hva skogsdrift dreier seg om. Vedrørende skogsdrift har det alltid vært delte meninger. Planter vi, er det galt. Hogger vi er det galt. Det var store protester da vi hogget skogen på Løvtakksiden for noen år siden.

Det er viktig at vi som stor aktør innenfor nevnte områder budbringer klare standpunkter om disse temaene. Vi vil da ha stor påvirkningskraft.

I debatten om sitkagran, har miljøforkjempere fått definisjonsretten. De jobber med å forby sitkagran i Norge. Ingen er uenige i at sitkagranen skal vekk fra øyene og langs kyststripene der den sprer seg uhemmet og fortrenger andre vekster. Der sitkagranen blir plantet med riktig kunnskap og stell, er det ikke noe problem med spredning. Sitkagranen er det grantreet som binder mest CO₂ pr år da det vokser svært fort. Det er også grantreet med flest bruksområder. Det vokser en del sitkagran på Fløyen, der de eldste er over 100 år gamle. Jeg kan ikke se at det her er noe uønsket spredning. Jeg mener det er viktig at vi som skogselskap må bruke stemmen vår til å formidle riktig opplysninger om skogen. Trevirket er i dag det mest effektive byggemateriale til å binde CO₂. Ved økt volum av trevirke i byggenæringen vil mer CO₂ bli bundet i bygg. Replantning på arealer som høstes til trevirke vil igjen binde CO₂ for høsting seinere.

«Vidden-prosjektet», tilrettelegging for turisme over Ulriksvidden, er et annet kontroversielt tema. Vi ønsker folk til fjells, men når de først kommer opp skal opplevelsen være mest mulig urørt natur. Skogselskapet og Turlaget har gått sammen om en uttalelse til kommunen hvor vi ønsker å verne Ulriksvidden mot tilrettelegging for økt turisme. Vi ønsker å kanalisere turistene til andre mindre sårbare traseer ved oppgradering utført på en god måte. Dette har vi nå fått gehør for. Nce (Norwegian Center of Expertise) gikk i 2017 og 2018 inn for å tilrettelegge Ulriksvidden for turisme. Nå er fokuset snudd til å forebygge ulempene av økt turisme over Ulriksvidden. Det nytter å ha en klar stemme.

Rundemannsveien.

Foto: ØØ

Da radiostasjonen på Rundemanen skulle bygges, måtte der anlegges en vei fra Blåmansvannet opp gjennom bratthenget. Den ble fullført i 1912. Bergen kommune påtok seg halvparten av anleggskostnadene og – «for all fremtid» – vedlikeholdet.

Det er øverst ved denne veien, som ofte er stengt om vinteren, man finner fjellmassivets øverste trær. De står der i en klynge, i skaret ved bekken, herset med av vind og vær, i stadig rytme med årstidene.

Noen halvglemte linjer til treets pris fra en gammel jægersang lyder slik:

*De siste trær ved stien
til vide vidder inn,
de hilser jeg hver gang jeg går forbi:
Mitt avskjedskvad i lien –
og hjemkomstsangen min
til alltid samme kjære melodi ...*

Bergens Skog- og Træplantningsselskap har fått anledning til å disponere denne annonsesiden til eget formål, og Selskapet sender derfor sin takk til

BERETNING OM VIRKSOMHETEN I 2018

Årsmøtet ble holdt torsdag 26. april 2018, kl. 18.30 på Fløirestauranten. Styreleder Erling Birkeland ønsket de ca 65 medlemmene velkommen. Tore Tollefsen ble valgt til møtedirigent, han presenterte styrets medlemmer for forsamlingen. Geo Wilson ble valgt til referent, Peder Mogstad og Karl Svendsen til å medundertegne protokollen.

Utsendelsen av årsmeldingene med Schibsted har ikke vært god nok de siste årene, styret vil vurdere å gå tilbake til utsendelse med Posten.

Årsberetningen for 2017 ble gjennomgått, styret utdypet endel punkter av særlig interesse. Det ble blant annet stilt spørsmål om årets planting av kun ca. 550 trær, i motsetning til 6000 i 2016. Den nye turveien i Øyjorden; Hellemyrstien og grindverksbygget Hellegrind ble nevnt, likeledes ny turvei til Granbakkedårnet.

Den våte vinteren har fart ille med mange av veiene på Byfjellene. Oppstemten fikk mye omtale. Arbeidene videre mot toppen fortsetter, det blir åpning og overlevering av trappestien til kommunen 18. september. Dugnadsgjengens iherdige innsats ble applaudert. Bidraget fra Nils E. Marthinussens legat utgjør kr 95.000 for de to siste årene. Av generøse gaver fra våre trofaste givere ble flere bidrag i hundretusen-kroners-klassen fra Grieg Foundation nevnt spesielt. Disse bidragene er gitt uten bindinger til noen spesielle prosjekter. Skogselskapets interesse i stiftelsen Loofts gave ble kommentert.

Forsamlingen var delt i synet på Fløibanens utbyggingsplaner ved Skomakerdiket.

Børre Liland fikk forsamlingens støtte til å sende vår tidligere skogmester Jørgen Frønsdal en spesiell hyldest.

Erling Birkeland, med bistand fra Tom Tellefsen gjennomgikk årsregnskapet. Det er sterkt påvirket av utviklingen i inntekter og utgifter i forbindelse med Oppstemten. Styret vil gjennomgå rutineene for oppfølging av ubetalte medlemskontingenter.

Årsmøtet godkjente årsberetningen og regnskapet. Medlemskontingenten ble vedtatt uendret til kr 300.

Anne K. Irgens og Gunnar Knudsen tok ikke gjenvalg. Som nye styremedlemmer ble Anne Tafjord Kirkebø og Owen Westergård valgt.

Etter dette består styret av Erling Birkeland (leder) Geo Wilson, Tor Fossen, Tom Tellefsen, Anne Tafjord Kirkebø, Owen Westergård og Janet Wiberg (repr. for Bergen kommune).

Valgkomitéens leder Øivind Øvrebotten tok ikke gjenvalg. Gunnar Alsaker tok gjenvalg. Som nytt medlem ble Anne K. Irgens valgt. Styret vil utpeke sitt medlem på første styremøte.

Etter årsmøtet presenterte Gunnar Knudsen programmet for Skogens Dag på Fløysletten søndag 6. mai, i samarbeid med Fløibanen som har 100-års jubileum. Deretter fortalte Jo Gjerstad om den store jubileumsboken som kommer ut i september. Den blir et praktverk på rundt 300 sider, med mange flotte bilder.

Mannskapssituasjon

Tidligere skogmester Jørgen Frønsdal gikk av med alderspensjon i januar 2018. Selskapet klarte ikke å få fatt i tilfredsstillende ny skogmester som kunne overta ved hans fratreden. Etter forslag fra medlemmer i styret, ble styreformann Erling Birkeland utnevnt som fungerende daglig leder. Ansatte Ola Tormod Presttun ble fungerende skogmester og han tok seg av den praktiske tilretteleggingen i Bergens Skog- og Træplantingsselskap og Byfjellskogene A/S. En del av virksomheten har båret preg av manglende fast skogmester og daglig leder, spesielt når det gjelder den lave skogs avvirking. I løpet av høsten 2018 ble ny skogmester ansatt med tiltredelse 8. februar 2019.

Bergens Skog og Træplantingsselskap

Erling Birkeland har vært engasjert med ca. 20 % stilling.

Byfjellskogene A/S

Byfjellskogene A/S er et heleid driftsselskap, som utfører de fleste oppgaver Skogselskapet er satt til å løse. Byfjellskogene leier driftsmidler, og lokaler av Bergens Skog- og Træplantingsselskap. Yngve Nymark, Sigurd Birkeland, Ola Tormod Presttun og Anders Borgen Brekke er faste ansatte.

Ansatt på prosjekt. Arne Hauge og Eivind Aase.

Planting, hogst og rydding

Det har vært lite planting i 2018, kun Jubileumsskogen ved Fløysletten som ble plantet 4. mai med 50 prydtreer. Dette var treer plukket ut av Skogkomiteen. Trærne ble solgt til medlemmer for kr 500 pr stykk. Alle ble solgt. Det skal settes nummer på trærne slik at alle kjøperne kan følge med «sitt» tre. Flere mindre skogområder ble ryddet og stelt i løpet av året. I første rekke prioriterer vi områdene nær spaserveier og turstier og da spesielt med hovedfokus på Skiveien ved Montana. Men også andre områder ble ryddet.

Etter stormen på Fløysletten.

Foto: El

Høgst

I 2018 ble det totalt avvirket 100 m³ gran/sitkagran for salg og eget bruk. 50 m³ ved Brushytten av hogstmoden kvitgran og 50 m³ fra plukkhogst, trefall og rydding langs veier. Virket blir omsatt gjennom Vestskog SA. Kjøpere er hovedsakelig Granvin Bruk, og skogsindustrien i Tyskland og Sverige.

Det har vært en rekke stormer de siste årene, som fører til vindfall og trebrekk. Spesielt utsatt er skogsområdene med vinder fra nordvestlig kant. Området langs «Tippetue» bærer nå preg av dette, med flere ustabile bestandskanter. Grunnet annet arbeid i 2018 ble det kun prioritert å rydde vekk trefall i Tippetue der det var til hinder for ferdselen. Videre opprydding vil bli gjort i 2019. Over tid vil området bli temmelig glissent for skog dersom det ikke replantes. Så langt er det ikke tilplantet i de åpne områdene.

Det har kun vært produsert ved for eget forbruk samt for salg til Fløien Folkerestaurant. Vi har hatt en del etterspørsel etter ved som vi har måttet avvise.

Det var planlagt å avvirke flere hundre m³ skog i Våkendalen våren 2018. Vi hadde fått avtale med taubaneselskap om å ta ut skogsvirke i lien ovenfor veien langs Svartediket. Vi fikk foreløpig stopp fra Va (Vann og Avløp) etter

uttalelse fra Etat for Landbruk. Området skal sees på som «vernskog» og bør skjøttes på andre måter. Vernskog er ikke det samme som verneskog. Vernskog er skog som verner omgivelsen mot for eksempel vind eller binder jordsmonnet i bratte skråninger slik at de ikke raser ut. Selskapet besluttet å avvente den videre fremdriften her til ny skogmester blir ansatt.

Det er kjent at bøketrær kan bli 400 år gamle. Trær eldes også, og til slutt detter de ned. Ved stell av naturparken er vi særs oppmerksom på dårlige trær som vokser langs store ferdselstraseer. Årlig fjerner vi de svakeste trærne. I år har vi blant annet tatt bøk ved parkeringsplassen ved Skansemyren stasjon samt rundt Fjellveien 36.

Parkeringsplassen Skansemyren stasjon

Bergen kommune ønsker mindre bilkjøring og har stengt parkeringsplassen ved Skansemyren stasjon med kjetting og lås. Selskapet kan bruke plassen til midlertidig plassering av grus, tømmer og arbeidsmaskiner. I tillegg har vi fått åtte gjesteparkeringstillatelser til noen få biler.

Maskiner og utstyr

Det har vær investert mye i maskiner og utstyr. En gripeklo til gravemaskinen, ny tømmervinsj og en traktor mod. 2002 er erstattet med en nyere brukt 2011 mod. med kraftigere motor. Vi har og solgt en gammel tømmerthenger samt en gammel tømmervinsj.

Fratrukket salg har selskapet investert i nytt utstyr for over kr 600.000,-, noe som har vært på likviditeten. Det skal nå settes mer fokus på tømmerhogst i vinterhalvåret og derfor er godt utstyr viktig. Samtidig blir det flere rotvelt forårsaket av sterk vind samt aldrende trær som må håndteres på forsvarlig vis.

Veier og Stier

De ansatte har gjort en formidabel innsats med å vedlikeholde og oppgradere turveiene i 2018. Vi har benyttet en, for oss, ny type masse til vedlikehold. TBM (Tunell Borre Masse) fra Ulrikstunellen. Dette er masse med stein opp til 100 mm, men med mye finstoff som sitter veldig godt etter at den er blitt våt og brukt noen dager. Den er brukt som topplag noen steder og andre steder med grus oppå.

Gunnhildsbrekka

På begynnelsen av året ble et lenge etterlengtet arbeid tatt for å vedlikeholde øverste delen av Gunnhildsbrekka. Grøfter ble anlagt for å få vannet bort og «aur» lagt på som toppdekket.

«Aur» er det gamle toppdekket som ble benyttet i eldre tider på veiene. Det er en blanding av leire, sand og grus som bindes til en fast såle. Selskapet tok ut «aur» i nærheten av Midtrediket.

Skiveien

I forbindelse med Oppstemten ble det bestemt å oppgradere den gamle Skiveien fra broen og opp til starten av trappene. Januar gikk hovedsakelig med til å rydde trær som vokste inn i veien, og åpne opp skogen. I februar og mars var det for isete til å bruke traktor i området. Fra april til midten av september har det vært en mann i arbeid på traseen hver dag. Mye arbeid har gått med til å få kontroll på vannet. Gamle og tette betongrør ble gravd opp og skiftet med nye rør. De har mer enn dobbel dimensjon i forhold til de gamle betongrørene. Dette resulterte i at det måtte «pigges» med gravemaskin (meisel i fjell) flere steder for å få på plass de nye rørene. Vannkanalene som går mellom rørene er mange steder «plastret» med heller slik at vannet ikke skal grave seg inn i veien ved store nedbørsmengder. Under de store nedbørsmengdene i høst tålte oppgraderingen flomregnet med glans. Det er i hovedsak Yngve Nymark og Sigurd Birkeland som har stått for prosjekteringen, oppgraderingen og plassering av rør og vannrenner. Anders Borgen Brekke var svært delaktig i skogryddingen.

Fra Tarlebødemningen via Rundemannen, Blåsesvingen og Fløisvingene

Hele dette strekket har fått seg en kraftig opprusting med rensing av grøfter, pigging av nye grøfter og mye vedlikehold ved hjelp av grusing.

Det er en stadig økende trafikk på veiene når de vedlikeholdes og tidsrommet for mindre ferdsel er høsten. Vi er opptatt av HMS og skjerpet sikkerhet av arbeidet vårt. I år stengte vi fysisk Fløisvingene ved arbeider der, og leiet en ekstra gravemaskin i 14 dager for å forsere veivedlikeholdet. Vi kommer til å stenge flere områder, eller skjerpe skjermingen i fremtiden for å sikre turgåere mot eventuelle skader fra anleggsmaskinene og arbeidet vårt.

Skomakerdalen

Her ble arbeidet med en tursti som vil føre opp til Granbakkedårnet videreført. Den vil også ha til hensikt å skjytte skogen der på en bedre måte.

Veien fra Munkebotsvatnet og opp mot Storevatnet

Denne traseen fikk seg en velfortjent vedlikeholdsoppløfting. Vi hadde gruset og stelt for «Stoltzen opp», men under det kraftige høstregnet gikk noen grøfter tett og vi måtte opp og renske dette og gruse på nytt.

På Løvstakksiden

Turveien opp forbi Skillingsbollen har begynt å forfalle. Den er det planer om å utbedre i 2019.

Totalt forbruk av masser

Til sammen har selskapet brukt 65 lass med forskjellige masser for å vedlikeholde veidekket. Det er fylt på et lag på mellom 10 og 25 cm. Totalt utgjør dette ca 1000 m³. Det er brukt 32 lass i gamle Skiveien ved Montana, 17 lass på veien fra Tarlebødammen og opp til Rundemannen, og resten andre steder på Fløyfjellet, men med hovedbruk i Blåsesvingen og Fløisvingene.

Skilt/benker/rastehytter

Det har vært skiftet ut en del trevirke på benkene i Byfjellene. Mesteparten av fornyingen av skiltingen ble gjort i 2017. Hovedsakelig ny skilting i og ved Oppstemten. Det er blitt produsert to grindverksbygg for salg. Ett til Herdla og ett til Totland. Begge er finansiert av Rieberfondene. Det er Ola Tormod Presttun som står for produksjonen

Sigurd Birkeland har satt opp en fin sittegruppe på «Appelsinhaugen» i svingen på den nye Skiveien, laget av stein. Den er blitt meget populær og er satt opp med midler fra Grieg Foundation.

Trappestien Oppstemten

Arbeidet med trappestien til Ulriken fortsatte for fullt i 2018. Ved inngangen til 2018 manglet vi over to millioner kroner for å komme i mål. En iherdig innsats av styremedlemmene, og da spesielt Tom Tellefsen, medførte at prosjektet landet trygt med åpning av statsminister Erna Solberg 18. september. Sherpaene fra Nepal deltok fra mai måned. Gjennom hele sommeren fram til slutten av oktober var en arbeidsgruppe på fire sherpaer på plass i trappen. I en 14-dagers periode var det åtte stykker i arbeid, mens det de siste ukene var fem stykker, deriblant en kvinne. Totalt er det nå bygget om lag 1400 trinn, ni pauseplasser og et utall meter med vannrenner og grøfter. Oppstemten er blitt et meget populært tiltak, som får mye oppmerksomhet, og er tydeligvis blitt en suksess. Ca. 245.000 passeringer ble registrert i 2018 siden telleren ble installert i slutten av juni.

Tunge løft for å få Oppstemten ferdig.

Foto: ØØ

Medlemmer

Vi har de siste par årene sendt ut årsmeldingen med Schibsted. Dette har vært svært rimelig i forhold til posten, men med særs dårlig ombæring. Mange har ikke fått årsmeldingen, og vi har heller ikke fått dem i retur.

Det har således vært et stort etterslep på innbetalingene av kontingent. Det er blitt satt i gang en omfattende jobb med å «vaske» medlemslisten. Vi har purret to ganger på 2018-kontingenten, noe som har medført økte innbetalinger. Det er hentet inn telefonnummer og epost-adresser fra de fleste medlemmene.

Det er et frafall på 29 livslange medlemskap og 46 på årsbetalende. Det er kommet inn 72 ny årsbetalende i beretningsåret. Vi har ved årets utgang 528 livslange medlemskap og 1122 årsbetalende. Totalt 1650 medlemmer. En av de største medlemsfordelene i Selskapet er mulighet til å leie lokaler hos oss. Lokaler leies kun ut til medlemmer.

Selskapets eiendommer

Øvre Bleken gård

Det gamle våningshuset og høyloftet på Øvre Bleken gård blir brukt til utleie. Byggene ligger som flotte smykker i Fløyveien. Mange ser på disse som attraktive å leie til små og store arrangementer. I 2018 er det utført mindre vedlikehold på selve byggene. Vi har i midlertidig gjort store utbedringer på toalettsiden som betjener Løen og Våningshuset. I Vetlehuset som før inneholdt to kagedoer er det nå installert to vannklosett. Vi har også hatt problemer med tett avløp fra Våningshuset over lenger tid. Ingen visste hvor avløpsrøret gikk. «Vitek AS» ble engasjert og fant røret og proppen. Det ble installert ildsted i huset for noen år siden, men med bruksforbud. Skorsteinen har ikke holdt brannforskriftene. Med midler fra UNI-Fondene, fikk vi godkjent oppgradering av skorsteinen som blir ferdiggjort i 2019. Fotograf Øystein og konen Mai er fremdeles å finne de fleste søndagene i Våningshuset. De selger bildene sine og samtidig er de ambassadører for Skogsselskapet. Gassovnene i løen er byttet ut med elektriske ovner. Løekjelleren er rustet opp av Dugnadsgjengen og klar til bruk.

Nybygget

Bygget inneholder kontorer, garderober, pause/møterom og garasjer. Etter stort påtrykk i leiemarkedet blir også nybygget leiet ut.

Fjellveien 34 og 36

Både Fjellveien 34 og 36 er utleid. Grunnet diverse fraflyttinger stod de vekselvis tomme i kortere perioder. Vi har i 2018 skiftet størstedelen av den private kloakkledningen ned til offentlig ledningsnett. Vi har hatt skader på tak ved storm og greinbrekk. Fjerning av vanskelige trær som truet husene ble gjennomført i beretningsåret. Da nr. 36 ble ledig på nyåret 2018 benyttet vi anledningen til en gjennomgang for mulig oppgradering av eiendommen. Det ble da fattet vedtak om å få en utvendig trappeoppgang slik at huset blir mer funksjonelt. Søknadsprosessen er satt i gang. Dugnadsgjengen benyttet samtidig tiden til å etterisolere gulvet på kryploftet slik at varmetapet ble redusert betraktelig.

Festetomter

Vi har tre festetomter på Løvstakksiden som gir et kjærkommet bidrag til selskapet.

Styrets arbeid

Erling Birkeland og Geo Wilson har fungert som henholdsvis leder og nestleder i styret. Det har i løpet av beretningsåret vært avholdt ni styremøter og en befaring. Årets befaring var lagt til Fløyenområdet med hovedmål på skogskjøtsel. Omviser var tidligere skogmester Axel Ingvaldsen.

Mye av styrets arbeid ble som vanlig gjort i komiteene, og verdifullt dugnadsarbeid er utført gjennom deres fantastiske innsats i allslags vær.

Selskapet har følgende komiteer som rapporterer til styret

Friluft- og medlemskomiteen sitt mandat er todelt

- 1) Arbeide med medlemsverving og medlemstiltak, guidede turer og internett-sider.
- 2) Arbeide med friluftstrettede tiltak med særlig vekt på turveier/stier og rekreasjonsmuligheter. For barn skal det spesielt arbeides med muligheter for lek på ski og med akebrett.

Medlemmer: Anne K. Irgens, Geo Wilson, Gunnar Knudsen og Tor Fossen.

Foruten drift av nettsidene/facebook (www.byfjellskogene.no), har komiteen vært ansvarlig for tre guidete turer i 2018 (se eget pkt.).

Dugnadskomiteen som skal legge til rette for dugnadsarbeid.

Medlemmer: Børre Liland, Erik Ingvaldsen, Tore Tollefsen og Hans Jakob Egeberg. Komiteen leder dugnadsgjengen, som i 2018 har hatt nok et meget aktivt år (se eget pkt.)

Skogkomiteen med følgende mandat

- a) Komiteen skal være styrets rådgiver i skogfaglige spørsmål.
- b) Sammen med skogmester skal komiteen se til at Selskapet følger vedtatte standarder for et bærekraftig skogbruk, slik det framgår av Norsk PEFC-standard.
- c) Komiteen skal utarbeide forslag til områdevis driftsplaner i tråd med Selskapets overordnede strategier og skogbruksplan.

Medlemmer: Bernt Håvard Øyen, Axel Ingvaldsen og Tormod S. Jacobsen.

Komiteen har ikke vært samlet. Selskapet har kontaktet enkeltmedlemmene flere ganger i løpet av året og fått gode innspill og råd på skogfaglige spørsmål. Det er betryggende å ha en så kunnskapsrik komité i ryggen for vårt arbeid.

Kulturminnekomiteen med følgende mandat

Arbeide med registrering, vern og restaurering av kulturminner i Selskapets forvaltningsområde, herunder bygningsrester, veianlegg, demninger og andre spor av menneskelig aktivitet. Utarbeide kostnadsoverslag og forslag til finansiering og framdrift for de enkelte prosjekter.

Medlemmer: Erling Birkeland, Dag Sletten og Øivind Øvrebotten.

Hovedfokus i meldingsåret har vært å videreføre arbeidet med å lage informasjon og samle bilder og tekst om krigsrestene på Rundemanen/ Blåmanen. Det er planlagt å utgi et hefte om dette. Krigshistorien er stadig svært interessant for mange, og det er viktig å kunne opplyse den oppvoksende slekt om virksomheten i Byfjellene.

Historiker Sven-Erik Grieg-Smith tar også del i dette arbeidet. Det er allerede samlet inn masse nytt historisk stoff og relevante bilder fra området.

Øvre Bleken komiteen med følgende mandat

Vern og restaurering av den historiske bygningsmassen som Selskapet eier. Hovedbygning, våningshus og løe på Øvre Bleken, skogmesterbolig i Fjellveien 36, Fjellveien 34 samt bygninger på Fløyen. Foreslå bruk av bygningene som er i tråd med Selskapets ånd og formålsparagraf. Utarbeide kostnadsoverslag og forslag til finansiering og framdrift for de enkelte prosjekter.

Medlemmer: Tore Tollefsen, Arne Sælen, Jo Gjerstad, Børre Liland, Axel Ingvaldsen, Gunnar J. Alsaker og Janet Wiberg.

Komiteen har arbeidet med å få godkjent skorsteinen i våningshuset, samt ser for seg en helhetlig plan for Parken/Fosswinckels allé og innrede Sagbygningen til Snekkerverksted.

Årsmeldingskomiteen med følgende mandat

Hente inn rapporter fra komiteene samt regnskap og årsmelding fra styret. Sørge for at medlemmene får årsmeldingen i god tid før årsmøtet, og så langt som mulig krydre årsmeldingen med artikler fra Byfjellene og skaffe støtteannonser til trykksaken.

Medlemmer: Jo Gjerstad, Erling Birkeland og Øivind Øvrebotten.

Synlighet

For å være en attraktiv tilrettelegger i Byfjellene for våre medlemmer og mange bidragsytere, er det viktig å kunne være synlig i media ved at vi får positiv omtale. I jubileumsåret klarte vi virkelig det. Flere ganger kom media til oss. Vi fikk flere helsider i BT og BA vedrørende jubileumsåret, Dugnadsgjengen og Oppstemten. Til åpningsdagen av Oppstemten 18. september 2018, kom vi foruten i lokale medier også på TV2-nyhetene og Kveldsnytt. Vi har også utgitt en fantastisk bok i beretningsåret i forbindelse med jubileet, «*Skape, Verne og Forvalte*», skrevet av professor Frode Ulvund. Den har blitt særs godt mottatt.

Og til slutt fikk vi sammen med Fløibanen Bergens Næringsråds «Hipsepris» (løfte fram). Selskapet fikk prisen delt ut på årsmiddagen for arbeidet med Oppstemten. Temaet under konferansens var bærekraft der «God Helse» er bærekraftmål nr 3. Vårt arbeid bidrar til økt folkehelse og dette har vi fått svært godt synliggjort igjennom Oppstemt prosjektet. Derfor ble vi «Hipset» foran 500 næringsaktører

Dugnadsgjengen

Den 32 mann store Dugnadsgjengen har lagt bak seg nok et år med imponerende stor aktivitet. Totalt 5814 timers arbeid er nedlagt. Dette er ny innsatsrekord. Skogsrydding og sti-vedlikehold er den prioriterte arbeidsoppgaven dette året som tidligere år.

Stier/klopper

I vårmånedene var innsatsen hovedsakelig i området Torrfjellet, nord og vest for Skomakerdiket. Dugnadsgjengen hadde en stri tørn her da terrenget mesteparten av tiden var dekket av ca 40 cm med snø. Fordelene var liten brannfare da de fyrte opp leirbålet til lunsj.

I tillegg ble traseen fra Sandvikspilen mot Sandviksbatteriet ryddet, samt fra Sandvikspilen mot Skredderdalen. Traseen fra Sandvikspilen og nordover er fantastisk. Den går på kammen med flott utsikt mot Sandviken, Byfjorden og Askøy.

«Luddien» ble også et stort prosjekt. Den lure snarveien fra Halfdan Griegs vei opp til Rundemannen.

Vedlikehold av kloppene er et annet viktig arbeid. Tre-kloppene varer ikke lenger en ca 10 år og trenger stadig vedlikehold. I 2018 ble det fornyet 355 sviller og 187 antiskli-lister på kloppene av Dugnadsgjengen.

Vedlikehold av bygningsmassen

Dugnadsgjengen har også bidratt vesentlig med vedlikehold og fornyelse av eiendomsmassen vår. Fra maling, etterisolering av krype loft i Fjellveien 36, ny treplattning over pumpestasjonen for vanntoalettene i Vetlehuset, skifting av dør i fjellveien 36, samt bedre avløp fra Våningshuset. Granbakkedårnet fikk også et penselstrøk med impregnering slik at det kan stå i mange år til.

Jubileet

Dugnadsgjengen var en stor bidragsyter under Skogdagen 4. mai på Fløysletten, samt ved tilrettelegging av jubileumsfesten i september. Der må spesielt Geo Wilson og frue trekkes fram. De har nedlagt et imponerende forarbeid og arrangements-arbeid. Festen i garasjen ble et svært minnerikt arrangement. Dugnadsgjengen kjørte også ut jubileumsboken vår til alle i Bergen som hadde kjøpt trinn for kr 5000,-.

Oppstemten

Det var tre helikopterflygninger i 2018. En varte kun i to timer effektiv flytid grunnet dårlig vær, med vakthold i åtte timer i påvente av bedre vær. I tillegg var det o svært vellykkete flygninger som varte i over 11 timer. Siste økten ble det fløyet 196 hiv. Maks flyavstand fra traseen var 100 m.

Flere i Dugnadsgjengen stilte som vakter selv om det var ferie. Til sammen trengte vi rundt 10 vakter pr. flydag for å overholde sperringen rundt der helikopteret fløy.

Oppmerksomhet

Dugnadsgjengen er mye omtalt i media og får fortjent ros. I år ble de blant annet nominert til «Årets Bergenser» gjennom BA. De nådde ikke helt opp, men fikk mye hederlig omtale.

Guidede turer

Det ble i 2018 gjennomført tre guidede turer. Det kunne vært større oppmøte på turene da temaene er svært interessante og turlederne sprudler over av informasjon. Kanskje stiller flere når vi nå kan sende påminning på e-post.

«Fuglesangturen» ble i år flyttet til Hellemyrstien i Øyjorden 8. mai. I tillegg til å spasere på den nesten nye turveien som selskapet ferdigstilte i 2017, ledet Anders Bjordal forsamlingen igjennom mange kjente og enkelte ukjente fugle-kveldssanger.

150-årsfesten i garasjen ble en stor suksess.

Foto: EI

Klar til planting under Skogdagen på Fløysletten 4. mai.

Foto: EI

23. mai var det historisk vandring fra Nordnes til Tårnplass. Deltakerne fikk innblikk i fortidens heksebrenning, henrettelser, slaget på Vågen og historiske bygninger fra kloster til festningsverk. Guide var lokalhistoriker John Erik Rasmussen.

28. august var det kulturhistorisk vandring på Løvsbakken nord. Gamle demninger, lite benyttede stier og ikke minst historien om hyttelivet på Løvsbakken med besøk på de gamle hyttetuftene. Turleder Tor Fossen.

Helse Miljø- og Sikkerhet

Det ble i meldingsåret ikke registrert noen brudd på HMS-forskriftene/planen. Vi er forskånet for skader/ulykker, i første rekke takket være dyktige medarbeidere. Vi har jobbet systematisk med HMS i beretningsåret og innskjerpet krav til sikkerhet ved arbeid der mange folk ferdes.

To av de ansatte har fått kompetansebevis for dumpere. Alle har gått på «kurs 1 i arbeidsvarsling» som er påkrevd for arbeid nær trafikkert offentlig vei. Tre ansatte har gravemaskin-sertifikat. Siste ble tatt i 2018.

Det har vært holdt førstehjelpskurs for ansatte og Dugnadsgjengen.

Legater i Skogselskapet

Nils Edvard Marthinussens legat

Legatet ble opprettet i 2013. Avkastningen av midlene skal gå til vedlikehold av tur- og gangstier på Fløy- og Midtfjellet. Legatstyret er Erik Næsgaard (leder), Gunnar J. Alsaker, Einar Marthinussen og Jo Gjerstad.

I 2018 ble det ikke søkt eller delt ut midler fra stiftelsen.

Familien Loofts gave

Dette legatet ble opprettet ved dr. Axel Loofts testament av 6. juli 1955. Foruten Skogselskapet er Bergen og Hordaland Skogselskap og Naturvernforbundet i Hordaland med i legatet.

Legatets formål er i hovedsak å tilgodese skogplanting og /eller skogskjøtsel i Bergensdistriktet og områder i Hordaland syd for Bergen, samt naturvern slik det fremgår av vedtektene for Naturvernforbundet i Hordaland. Tidligere skogmester Jørgen Frønsdal er legatstyrer.

Legatmidlene er bundet i bankrenter. Avkastningen av dette er for tiden heller dårlig, og dekker knapt utgifter til pålagt revisjon og årlig gebyr til stiftelsestilsynet.

Blodbøken settes i jorden under Skogdagen på Fløysletten.

Foto: EI

Samarbeid med andre

I 2018 har vi fortsatt vårt gode samarbeid med Fløibanen A/S. Det største samarbeidsprosjektet var «Skogdag» på Fløysletten (se tidligere omtale) hvor Fløibanen med deres arrangementsansvarlig, Guro Øvsthus, sterkt bidro til.

Fløibanen bidro ellers som vanlig med midler til vårt arbeid i Naturparken. Arbeidet består hovedsakelig av rydding av vindfall, veivedlikehold og ulike forefallende arbeider. I beretningsåret har vi også bidratt med grøfing i Tufteparken og tilrettelegging av Fløysletten i forbindelse med filmfremvisningen der i høstferien. Fløibanen har også gitt fribilletter til dugnadsgjengens arbeidsdager. Også Fløirestauranten har vi en tett og god kontakt med. Samarbeidet med de nevnte bedrifter gir en typisk vinn-vinn-effekt for utvikling og bevaring av Fløyen-området. Ulriksbanen har vært svært velvillig med å stille med fribilletter for oss som har hatt nødvendig ærend opp eller ned i forbindelse med Oppstemten.

Vår nærmeste samarbeidspartner er Bergen kommune – Bymiljøetaten, og spesielt byfjellsforvalter Jan Robert Brandsdal.

Gjennom Byfjellsrådet har vi god kontakt med Bergen Bondelag, Bergen og Hordaland Turlag, Hordaland Fylkeskommune og Bergen kommune v/ Idrettsetat, Bymiljøetaten, Helsevernetaten og Vann- og avløpsseksjonen. Denne kontakten er svært fruktbar, og gir nyttige innspill til vårt daglige arbeid.

Mottatte gaver

Grieg Foundation og G.C. Rieber Fondene har som tidligere gitt kjærkomne økonomiske bidrag til Selskapets arbeid. Selskapet etablerte i 2015 Byfjellslauget, hvis formål er å sørge for vedlikehold av byens stolthet og fremste merkevare. Vi takker medlemmene i 2018 som deler patriotismen og samfunnsengasjementet og det felles ansvaret vi har for våre byfjell, og tar del i laugget. Dette er Jæger Automobil A/S, Norgesmøllene, ByBo A/S, Fritz Rieber, Fløibanen A/S, Stadsporten, Norwegian Hull Club, GC Rieber Fondene, EGD Holding og Grieg Foundation.

Jevnlig får Selskapet små økonomiske bidrag fra gode venner av Naturparken.

Midlene er svært kjærkomne, og hver krone blir brukt til pleie og drift av områdene. Av disse giverne er ingen nevnt og ingen glemt.

Til finansiering av Oppstemten har vi fått mange både små og stor gaver.

De følgende har gitt kr 100.000 eller mer i løpet av de 3 siste årene prosjektet har vært i gang:

Fjordkraft, Norconsult, Handelsbanken, LAB, Mowinckel, Odfjell eiendom, Birkeland Hagesenter, ByBo, Roald Mortensen, Bjørneseths fond, Helmers, BKK, Brynildsens legat, EGD Holding AS, GC Rieber Fondene, Grieg Foundation, Krohnås Eiendom AS, Perestroika, SR-bank, Fana Sparebank, Olav Thon Stiftelsen, Nasjonale Turiststier, Nordås Industrier AS, Sparebanken Vest, B. Friele og Sønner, Rema 1000 og Jæger Automobil.

Styret takker

Styret takker alle ansatte i Skogselskapet og Byfjellskogene A/S for godt utført arbeid. Våre mange ulønnede medlemmer av Dugnadsgjengen og andre som gjør en innsats i Naturparken takkes spesielt. Andre partnere i Bergen kommune, Bergen og Hordaland Turlag, Fløibanen og Fløirestauranten takkes også for god hjelp og godt samarbeid.

«Skillingsbollen» i 2003.

Foto: DS

I sin tid var «Skillingsbollen» et velbrukt utfartssted for folk fra Kronstad og Solheimsviken. Her dro de på piknik lenge før noen hadde hørt ordet, med godsaker i korgene, skjønt de var fattigfolk de fleste etter nåtidens målestokk. Planteskogen var ideell for indianerlek, noe den yngre garde satte stor pris på. Den eldre garde, derimot, satt seg til rette i lyngen og nøt utsikten og det medbragte.

St. Hans-aften var det alltid mye folk samlet ved «Skillingsbollen». Da var det handorgellåt, dans og latter. Var været bra, kunne man fra Viken og Strømmen utover kvelden skue mange små bål oppe i fjellsiden, heter det i en gammel minneberetning. Selve «Skillingsbollen» er en liten haug eller kolle som før skogen ble for høy, var lett synlig på avstand. Med litt fantasi kunne man da se at den er formet som bakverket med samme navn.

Bergens Skog- og Træplantningsselskap har fått anledning til å disponere denne annonsesiden til eget formål, og Selskapet sender derfor sin takk til

Med norske flagg, buekorps og musikk ble Oppstemten åpnet. Her er prosesjonen på vei mot Hesthaugen.

Foto: ØS

«DET ER JO NESTEN SOM 17. MAI»

Av Jo Gjerstad

– Jeg er vokst opp rett nedenfor her, så jeg har vært mye på Ulriken i mitt liv. Jeg har gått her ganske mange ganger ned, noen ganger opp, men mest ned for å være ærlig. Ofte har det vært fullt av vann her, men nå er det blitt tilrettelagt og mer overkommelig for folk å gå her.

Erna Solberg, 18. september 2018

Tirsdag 18. september 2018 var en stor dag for mange bergensere. Oppstemten, den 1300 trinn lange fjelltrappen fra Storesteinen til Ulriksmasten, skulle innvies. Og hvem var ikke nærmere å gjøre det enn vår egen statsminister, Erna Solberg. Sammen med buekorpsgutter fra Skansens Bataljon og hundrevis av turgåere med norske flagg i ryggsekken, tok hun turen opp til Hesthaugen, halvveis til toppen.

Og der, midt i et hyppig værromslag, fra sol og varme til øs-pøs i løpet av få minutter, sto hun og berømmet innsatsen til sherpaene som siden 2016 hadde arbeidet med Oppstemten. Trappen som var Bergens Skog- og Træplantnings-selskap gave til Bergens befolkning i anledning Selskapets 150-års jubileum. På litt over to år var 2000 tonn stein blitt til 1300 trappetrinn.

– Alle bergensere skulle vært med å feire, sa hun i åpningstalen. – Vi bergensere liker å konkurrere, og nå blir det spennende å se om Stoltzkeleiven eller Oppstemten får mest trafikk, føyde hun til. Etterpå sto statsministeren klar med saks for å klippe det røde båndet og offisielt åpne trappen.

Byrådsleder Harald Schjelderup takket på vegne av Bergens bys befolkning, og hadde bare lovord å si om den nye trappen. – Oppstemten føyer seg inn i en tradisjon med dugnad og privat giverglede, sa han. – Denne gråsteinen er gull verdt, føyde han til. Så var det sherpanes tur til å takke for oppdraget. Det gjorde de med en sang, spesielt tilegnet statsministeren.

Så var det taler, Nystemten, boller, kaffe og koselig prat. Dette var over all forventning sa Erling Birkeland, stolt styreleder i Skogselskapet. Det er jo nesten som 17. mai.

FAKTA

Oppstemten er en gave til bergenserne fra Bergens Skog- og Træplantningsselskap i anledning Selskapets 150-års jubileum i 2018.

Oppstemten er primært finansiert med gaver fra næringslivet og private givere.

Oppstemten har kostet ca. 12 millioner kroner.

Oppstemten er bygget av sherpaer fra Nepal.

Oppstemten er det eneste prosjektet i Bergensområdet som har status som nasjonal tursti.

Oppstemten er 50 meter lang med en høydeforskjell på 290 meter.

Oppstemten har 1300 trinn med en bredde på ca. to meter.

For første gang var det også en kvinnelig sherpa med fra Nepal. I anledning dagen hadde de komponert en egen sang tilegnet Norges statsminister. Her håndhilses det i ettetid.

Statsministeren spør styrelederen om trappen holder mål kvalitetsmessig.

◀ *Anne Irgens ledet arrangementet med sikker hånd.*

På ski til Dræggehytten anno 2018.

Foto: ØØ

Dette er ikke noe vanlig syn. Faktisk kunne man vinteren 2018 for første gang på mange år nå Dræggehytten på ski. Hytten ble oppført i 1927 av gutter fra Dræggenes Buekorps som ønsket et sted å være. Hytten står utsatt til for vær og vind og er solid forankret med barduner. Værforholdene har krevd ekstra vedlikehold, og den har gjennomgått flere rehabiliteringer gjennom årene. Tomten er bygset på gården Øvre Eides grunn.

Leser man i Dræggehistorien får man heftige beskrivelser fra sommeren 1927 da gutter mellom 10 og 18 år bar materialene fra Munkebotsvannet (Meyer-vannet) og opp til Kvitebjørnen, eller Jordalsfjellet som Dræggeguttene alltid har kalt området hytten ligger på. Hele sommerferien gikk med for de fleste.

Der blev tatt mangt et tak med til dels svære planker og bjelker, dessuten ca. 2000 skiferstein, murstein, vinduer og dører m.m. I disse tider var disse bærere så sterke, at de som «Nanten» sa, måtte ha en symaskin på brystet for å få kunne sove om natten. Mange fornøielige episoder var der under denne opbæringen og mangen vakker sommerkveld blev tilbragt i disse kjære og vakre trakter. Appetitten og tørsten stod i forhold til det stride arbeide. «Steinen» hadde f.eks 4 flasker brus med hver gang han var i ilden.

Dræggehytten er fremdeles et samlingspunkt for yngre og eldre Dræggegutter som aldri glemmer korpsets motto: «Enighet gjør sterk».

Bergens Skog- og Træplantningsselskap har fått anledning til å disponere denne annonsesiden til eget formål, og Selskapet sender derfor sin takk til

Jørgen Frønsdal gikk av som skogmester 1. april 2018 etter 12 år i stillingen.

Foto: MV

TAKK FOR INNSATSEN, JØRGEN

Av Jo Gjerstad

Etter 12 år som skogmester, gikk Jørgen Frønsdal 1. april over i pensjonistenes rekker. «I Skogselskapets sammenheng er det ikke noen lang periode» sier han spøkefullt. «Jørgen Fagerbakke gjorde tjeneste i 40, sønnen Harald i 35, Hans Mo i 36 og Axel Ingvaldsen i 15. Mot denne gjengen er jeg bare smågutt».

Jørgen Frønsdal (f. 1950) hadde en variert yrkeskarriere før han tiltrådte i 2006. Etter jordskifteskolen på Stend fortsatte han på Norsk Landbrukshøgskole på Ås. Der ble han forstkandidat. Etterpå var han ansatt ved Fylkesmannens landbrukskontor der han endte opp som fylkesskogsjef, for øvrig den siste med denne tittelen. De siste årene før han ble ansatt i Skogselskapet var han selvstendig næringsdrivende innen skogrådgiving.

«Årene har godt som en røyk», sier Jørgen når intervjueren spør om hvordan det føles nå når siste arbeidsdag på Sagen er over. «Ingen dag har vært lik, aldri har jeg kvidd meg til å gå på jobb. Stillingen som skogmester passet meg som hånd i hanske. Skogselskapet er jo ikke en «normal bedrift», for å si det slik. Det er en stiftelse, en institusjon i bysamfunnet med varierte oppgaver. Skogmesteren må være oppdatert på det meste som skjer i Naturparken, og ha fornuftige svar når engasjerte mennesker spør om ting de lurer på.

Det er også viktig å ha et godt nettverk og relasjoner til både private og offentlige institusjoner. Holde kontaktene varme. Å representere Skogselskapet der beslutningene tas, er viktig. Selskapet fronter positive verdier og møter som oftest stor velvilje og åpne dører.

Ifølge ham selv har han etter beste evne forsøkt å prioritere skogskjøtsel og tilrettelegging for friluftsliv, godt støttet av et aktivt styre, flinke ansatte, Dugnadsgjengen og andre medspillere. Store felt hogstmoden skog er tatt ut, både i Våkendalen og på Løvestakken. Dette setter sitt preg på landskapsbildet, og engasjerer bergenserne. Det samme gjelder veivedlikeholdet. Med vårt klima er det en høyprioritert oppgave.

Det er satt opp en rekke grindverksbygg på rasteplassene. Anleggelsen av «Hellemyrstien» fra Øyjorden, over Eidsvågsgjellet til Langevannet har vært en formidabel suksess med sin universelle utforming. Det samme har anlegget rundt Garpetjernet (Jomfrudammen) vært. Skogsveien til Skillingsbollen har vært med på å åpne opp Løvestakken for nye grupper av turgåere. Oppstemten må selvfølgelig heller ikke glemmes. Trappestien, som mange mente var galskap, lot seg faktisk gjennomføre.

Likevel, kronen på verket er det nye anlegget på Sagen, Øvre Bleken. Et moderne bygg med alle moderne fasiliteter. Det var ingen hemmelighet at det gamle våningshuset ikke holdt mål bl.a. når det gjaldt det sanitære. I dag har Skogselskapet et flott og moderne anlegg som dekker alle krav.

Nå venter pensjonisttilværelsen. Jørgen lover å holde kontakten med tips og råd. Noen syvende far i huset vil han imidlertid ikke bli. Det er helt klart.

Takk for innsatsen, Jørgen.

Øystein Rosendahl Simonsen tar over som skogmester etter Jørgen Frønsdal.

Foto: JG

INGEN REVOLUSJON I SKOGSELSKAPET

Av Jo Gjerstad

Alle kan ta det helt med ro. Det vil over hode ikke bli noen revolusjon på Sagen sier den nyansatte skogmester Øystein Rosendahl Simonsen. «Jeg har ennå ikke rukket å bli varm i trøyen, men kan allerede si at jeg ikke angrer en dag på at jeg søkte stillingen som skogmester».

Øystein ble ansatt i november 2018 og tiltrådte i begynnelsen av februar 2019. Til tross for sin unge alder, født i 1984, har Øystein god bakgrunn for å klare den spesielle oppgaven med å forvalte de bergenske byfjell. Ifølge han selv er han «tredje generasjon treskalle». Både faren og bestefaren hadde sin arbeidsplass i de tykke skogsallmenningene øst for Hamar, noe som selvfølgelig også preget Øystein. Er du sønn av en «allmenningsforvalter» har du tilegnet deg ganske mye spisskompetanse i ung alder.

Etter tre år på NMBU (Norges miljø- og biovitenskapelige universitet) Ås og et års utdanning i geografiske informasjonssystemer, fikk han ansettelse i Mjøsen Skog som skogbruksplanlegger, senere GIS-koordinator. Mjøsen Skog er et skogseierandelslag med 3700 medlemmer. Hovedoppgaven er tømmeromsetning. Laget er også landets ledende bedrift innen skogtakst og digitale forvaltningsverktøy. Omsetningen i 2016 var 635 millioner kroner. Kontrasten til Bergens Skog- og Træplantningsselskap er enorm.

I 2015 kom Øystein til Vestlandet og fikk ansettelse på Fiskeridirektoratet, i den siste tiden som seksjonsleder. «Var ikke det litt spesielt, fra skog til fisk», spør intervjueren i sin uvitenhet. «Nei», svarer Øystein. Stikkordet er GIS. Det er et digitalt database-system for behandling av informasjon i et anvendelig format, herunder typisk registrering, modellering, lagring, innhenting, manipulering, analyse og presentasjon. Begrepet GIS brukes også som navn på den moderne fagdisiplinen hvor slike systemer utvikles.

En ting er å sitte på Fiskeridirektoratet med interessante arbeidsoppgaver, en annen ting er å ferdes ute i skog og mark. Så, da stillingen som ny skogmester ble utlyst, var ikke Øystein sen om å søke. I hard kamp med flere andre kompetente søkere, fikk han napp. «Visste du hva stillingen dreide seg om», spør intervjueren. «Ikke helt», svarer Øystein med et smil. *«Men jeg er av person ganske lærenem. Med god hjelp av Axel Ingvaldsen og Jørgen Frønsdal vil jeg snart få en oversikt over mye jeg trenger å vite».*

Opplæringsepoken er allerede i gang. Forleden ble Skogselskapet kontaktet av pressen som ville skrive en sak om Norges største tre, og sammen med Axel Ingvaldsen dro Simonsen opp til Hesteberget for å fortelle litt om rekordtreet. En skogmester er en offentlig person, han må vite det meste om det meste, og kunne gi publikum svar når man spør. I dag er det kanskje ekstra viktig å formidle kunnskap om forbindelsen mellom skog og klimaet vi er utsatt for.

Bergens Skog- og Træplantningsselskap har en spesiell profil, utviklet gjennom generasjoner. Denne skal videreføres etter de retningslinjer styret trekker opp. Øystein er opptatt av felleskapet, å arbeide «smart» mot felles mål. Det mangler ikke på oppgaver.

Lykke til!

Blåmannsstien.

Foto: ØØ

«**E**n av byens største herligheder» er den blitt kalt, Blåmannsstien. Den ble anlagt mellom 1890 og 1900, og bærer merker av tidens tann. Bredden er 1,7 meter. Finansieringen sto tilskudd fra Brændevinssamlaget for, i tillegg til private donasjoner.

Utsikten er der ingen ting i veien med. Som akkompagnement til denne situasjonen kan vi velge noen linjer fra Johan Nordahl Bruns «Selskabssang i Norge» fra 1785:

*Klippen Top, som Kroppen bær,
muntre Sieles Fristad er,
Verdens Tummel nedenfor
til min skyehøye Bolig er naar ...*

Når man spaserer, eller klatrer over en byfjellskam eller to, er man inne i en verden fjernt fra all bylarm, støv og eksos, overlatt til egne naturopplevelser og tanker. Da passer det vel stundom å la tankene streife dem som for 150 år siden sikret disse områdene for fotfolket: Bergens Skog- og Træplantningsselskap.

Bergens Skog- og Træplantningsselskap har fått anledning til å disponere denne annonsesiden til eget formål, og Selskapet sender derfor sin takk til

Å VOKSE OPP MELLOM BYFJELLENE

I min barndom var jeg så heldig at jeg fikk vokse opp i Proms gate, første stopp for Fløibanen og ved starten på Fløyfjellet. Man skulle trodd at når man vokser opp så nært sentrum, at det var bykjernen som lokket og var der jeg ønsket å leke. Men det var motsatt, å kunne gå ut døren, følge en sti og være i Fjellveien på noen minutter lokket mye mer.

Sammen med kamerater og venninner bygget vi hytter, lagde demninger i grøftene (det var som oftest rikelig vann i disse) eller lekte gjømsel i områdene rundt «Hesten trenger hvile».

Hver søndag var det fjelltur med familien, da ofte til Brushytten eller Ankerhytten, men også Isdalen på sykkel. Å høre fortellinger om isdalskvinnen, militære anlegg på Rundemanen, ankeret ved Ankerhytten og de falleferdige husene mellom Rundemanen og Vidden var spennende. Og med en litt livlig fantasi så oppsto en glede og interesse for å lære mer og oppdage mer om Byfjellene. Jeg lærte å gå på ski i lysløypen, å sykle i Fjellveien og like naturen på Fløyen.

I ungdomsårene var det bading i Munkebotn, litt tjuvfisking i Svartediket og enkelte fester i Sandviksbatteriet og Kåken på Sandviksfjellet. Fjellet ble brukt, men i denne perioden var det nok heller sentrum som lokket mest.

Senere flyttet jeg til Landås en periode under studiene. Da var faste turer til Ulriken og turer over Vidden det som forbandt meg til Byfjellene. Alltid mot Fløyen, som jeg regner som mitt fjell.

Nå som jeg er blitt voksen bruker jeg fjellet til å holde formen ved like, men og for å finne roen. Det er helt unikt å kunne i løpet av en halv time til tre kvarter være på toppen av Fløyen eller Sandviksfjellet og finne roen på en grusvei eller sti. At man er i så kort avstand fra byen merkes kun ved at et og annet fly passerer over deg, eller at man har en fantastisk utsikt til byen fra flere plasser. Man kan ta Fløibanen opp på vinterstid (det er tryggest med alle som akter) for å gå på ski, smøre nisten og ta en søndagstur eller en ettermiddagstrim når som helst. Det er tilrettelagt, og jeg føler meg heldig med fjellene så nært.

Som lærer benytter jeg meg av naturen, og jeg prøver å få engasjement og kjærlighet til naturen for elevene mine. I en tid der natur blir bygget ned, naturmangfoldet er under press, og klimautfordringer truer, trengs det. Man tar vare på det man er glad i, derfor ser jeg på dette som en av våre viktigste

Artikkelforfatteren har fått god fangst.

oppgaver for fremtidige generasjoner. Med elevene reiser jeg på Totland, Smøråsfjellet, Hordnesskogen, Løvstien og Byfjellene. Vi deltar på tre-fjells-turen og benytter oss av de tilbudene som finnes for ungdomsskoler.

Bergen Skogselskap gjør en glitrende innsats med å holde stier og veier vedlike, se til at rasteplasser og benker er på plass og at det legges til rette for å benytte seg av Byfjellene.

Fysisk aktivitet er viktig både for den fysiske og psykiske helsen. Det å ha en sti eller grusvei tilgjengelig er et lavterskeltilbud som er utrolig viktig. Jeg tror løsninger på både små og store kriser, romanser, kjærlighetsсорger, løsning på verdensproblemer, forbedret helse og livssituasjon er kommet som et resultat av Skogselskapets arbeid gjennom mange, mange år.

Bekken i Skredderdalens øvre del, mellom Storediket og Nedrediket (Mulelven). Foto ØØ

Fra fjellet går vannet til havet, gjennom tjern og innsjøer, gjennom fosser og elver. Rennende vann har alltid fascinert menneskene.

I tidligere tider spilte «de fra Floifjeldets nedrindende Bække» en helt annen rolle i det bergenske dagligliv enn i dag. Vannet fotograf Øvrebotten har avbildet her drev i hundredevis av år møllebrukene i Sandviken, en av de viktigste industrigrenene Bergen hadde. Mulelven er fremdeles et begrep. Vannet har inspirert bergenske poeter i generasjoner. Nordahl Grieg (1902–1943) skildret det på sin måte, Henrik Jansen (1877–1923) på sin. Grieg lever i beste velgående i litteraturhistorien, Jansen er nærmest glemt.

*Vann i Norge, vann av renhet,–
Hvor en legger seg og drikker,
Det er det jeg tenker på.*

Nordahl Grieg

*Oppi Fjellveien, henmed Mulelven
kan du tru, min venn, der er liv å spenn,
der er dans å bråt, der er Hannemannslåt
Oppi Fjellveien, henmed Mulelven*

Henrik Jansen

Bergens Skog- og Træplantningsselskap har fått anledning til å disponere denne annonsesiden til eget formål, og Selskapet sender derfor sin takk til

AS J. E. MOWINCKEL
www.mowinckel.no

JOHAN BLYTT – VEIEN OG MANNEN

Av Jo Gjerstad

Veien fra Haukelandsbakken til Storesteinen bærer navnet Johan Blytts vei. Etter ferdigstillingen av Oppstemten er den kommet sterkt i fokus, både som inngang til Oppstemten og de parkeringsproblemene som er oppstått i området etter åpningen av trappen.

Men hvem var han, denne personen som fikk turveien anlagt som nødsarbeid på 1920-tallet og som siden, i 1958, ga veien navn?

Johan Nicolay Lieske Blytt (1871–1953) sine foreldre var Anna Lieske (1869–1922) og Albert Blytt (1843–1927). Sistnevnte var fiskekjøpmann og et fremtredende medlem av Bergens Turnforening.

Som sønn av sin far tok den unge Johan handelsutdannelse i utlandet med opphold i Frankrike, Spania og Italia. Han arbeidet en periode i farens forretning, før han i 1893 startet egen agenturvirksomhet, først med margarin som det sentrale, senere med forsikring. Firmaet drev han til pensjonsalder i 1939 da sønnen, Bjørn, overtok.

Men det er ikke yrkeskarrieren Johan Blytt er husket for. Det var på helt andre felt han spilte roller – fra buekorps til friluftsliv og idrett i alle former, forsvarsbevegelsen og jakt. Til slutt i livet fikk han også oppleve sitt høyeste ønske, å bli odelsbonde til gården Einstapevoll i Valevåg, Sunnhordland.

Allerede i 1882, 11 år gammel var den unge Johan med å gjenopplive «Nygaards Compagnie» og innførte idrett som en av buekorpsets aktiviteter. Selv ble han bataljonens sjef i syv sesonger og innstiftet Nygaardsordenen. Nygaards Bataljon markerer fremdeles sin stiftelsesdag på Blytts fødselsdag, 18. april.

Samme år skrev han også til England og fikk tilsendt et sett regler og en fotball. Dermed spilte buekorpsguttene på Nygård de første fotballkampene i Norge, tre år før landets eldste fotballklubb, Christiania Footballclub, ble stiftet i hovedstaden.

Bysten av Blytt er plassert på Skansemyren Idrettsplass.

Jeg innførte ordnet og korrekt spill etter engelske regler i Nygaards Compagnie.
Skikkelige for første gang i Norge

skrev han i sine memoarer.

I 1884 begynte han i Bergens Turnforenings gutteparti, foreningen som siden ble klubbens i hans hjerte. Så sent som i 1936 deltok han i et veteranstevne på Møhlenpris og fikk kjempesleng i svingstang, 65 år gammel. Innen turn-bevegelsen mottok han gjennom et langt liv det som var å få av medaljer og utmerkelse.

I tillegg drev han med roing, fjell-løp, orientering, bryting, boksing og ski, blant annet. I svømming og stup hadde han fem norgesmesterskap. I 1895 vant han NM i femkamp på Skansemyren, i 1897 Norges første orienteringsløp. I 1911 ledet han Norges første bokseturnering i Turnhallen i Sigurds gate.

Da han var over sin første ungdom markerte han seg sterkt som idrettskoordinator.

I oktober 1895 var han initiativtaker og første formann i Valhal, en forening av 12 unge menn. Formålet var å oppføre en hytte på Storfjellet, Ulriken. Den sto ferdig 1. oktober 1896 og står der fremdeles til tross for at kloke hoder spådde den ville blåse ned ved første storm. Medlemmene var inspirert av den norrøne mytologien og samtlige tok navn etter guder. Ikke unaturlig titulerte Johan Blytt seg for Odin. Valhall ligger på 645 meters høyde og er Byfjellenes eldste og nest høyeste.

Fjell-livet gledet ham hele livet og han hadde som ung mange lange og krevende turer, bl.a. fra Trondheim, gjennom Jotunheimen, til Finse. I 1910 overtok Johan Blytt svigerfaren, Klaus Hanssen, sin steinbu på Hardangervidda. I mange år var den utgangspunkt for store og små turer, jakt og fiske.

Johan N.L. Blytt gir klarsignal til hopperne i Bergensbakken.

I 1905 ble Johan Blytt utnevnt til æresmedlem av Bergens Turnforening. Samme år foreslo han at foreningen skulle bygge sin egen hytte på Ulriken, et arbeid han personlig organiserte. I 1908 sto «Turnerhytten» ferdig. Den ble utgangspunkt for årlige skikonkurranser som Blytt organiserte.

I forbindelse med Bergensutstillingen i 1910 ble det arrangert et internasjonalt svømmestevne på Bonnelabo. I den anledning ble Norges

Vinter ved Valhall.

Foto: TRÅ

Svømmeforbund grunnlagt. Blytt ble forbundets første president. Han var også initiativtaker til Nordnes Sjøbad som også sto ferdig samme år. En innendørs svømmehall drømte han også om, og i 1917 fikk han en tomt på hånden, i krysset Christies gate/Lars Hilles gate, hvor senere trygdekassen ble oppført. Men den økonomiske situasjonen etter første verdenskrig stoppet prosjektet. Sentralbadet sto først ferdig i 1960.

Johan Blytt hadde lenge drømt om å få anlagt et stort skianlegg i Bergensområdet. Etter hvert pekte Tarlebødalen seg ut som et godt alternativ, og i 1930 sto Tarlebøhytten (Redningshytten) ferdig. Syv år senere kunne Blytt innvie hoppbakken, «Bergensbakken på folkemunne. 9000 tilskuere var tilstede da verdensmester og olympiamester Birger Ruud satt utfor. Siste renn i «Bergensbakken» ble arrangert 14. mars 1948. Det hadde vist seg at den lå feilt plassert i terrenget og det kunne være farlig å bruke den i kraftig vind.

På 1920-tallet arbeidet han for å modernisere idrettsanleggene på Møhlenpris og Skansemyren. I 1928 ble det reist en byste av ham på Skansemyren. Kunstner var Sofus Madsen.

I tillegg til sitt frivillige arbeid fikk Johan Blytt også tid til å dyrke sine allsidige musikalske interesser. Han skrev også to bøker om friluftsliv.

Kort etter 9. april 1940 kom Johan Blytt raskt med i motstandsarbeidet. I desember 1940 ble han arrestert for «ubegrunnede fornærmelser mot den

Montana Vandrerhjem

Da det gamle Hotel Norge ved Ole Bulls Plass skulle rives tidlig på 1960-tallet, måtte eieren, Det Bergenske Dampskipsselskap, finne alternative overnattingssteder. Det medførte at rederiet oppførte to midlertidige hotell, Norge Apartement Hotel, Kong Oscars gate 88 og Montana, Johan Blytts vei 30. Da det nye Hotel Norge sto ferdig i 1964, ble Montana solgt og

driften lagt om til ungdomsherberge, fra 1987 kalt vandrerhjem. Norske Vandrerhjem står i dag for driften av etablisementet som har 50 firesengsrom.

Selve ordet Montana, fra romansk: fjell-land, oppland, forbindes ofte med staten Montana i USA. Navnet brukes også bl.a. på en by og et distrikt i Bulgaria, en kommune i Sveits og en by i Romania. Montana er også brukt som navn på biler og skip. En rekke personer bruker også Montana som etternavn.

tyske vernemakt» og satt i arrest på Ulven. Våren 1941 ble han løslatt av helsemessige grunner. Sønnen, Finn, var også med i motstandsarbeidet. 1. mars 1944 kastet han seg ut av et vindu i Gestapohuset i Veiten for ikke å røpe andre under avhør og tortur. Hans bortgang ble selvfølgelig et hardt slag for faren.

Johan Blytt hadde et svært konservativt samfunnssyn. I dag vil vi betegne det på grensen til det reaksjonære. Han engasjerte seg sterkt i Bergens Forsvarsforening der han hadde en rekke verv. Det overrasket derfor ingen at han i 1920 ble leder av Norges Samfunnshjelp i Bergen.

Denne organisasjonen ble dannet etter initiativ av en gruppe offiserer med støtte fra de største arbeidsgiverorganisasjonene. Hensikten var å beskytte samfunnets vitale interesser under streiker og arbeidskonflikter. For arbeiderbevegelsen var dette organisert streikebryteri. Samfunnshjelpen hadde kontor i Bergen der bl.a. medlemmene drev med våpenopplæring. Under storstreiken i 1921 organiserte Samfunnshjelpen streikebryteri i stor stil. Med dette som bakteppe ble Johan Blytt en meget omdiskutert person som bergenserne hadde et blandet forhold til.

Johan Blytt var gift med Sigrid Hanssen (1876–1958), datter av dr. Klaus Hanssen og Ida Christine Johannessen. Ekteparet fikk seks barn; Aslaug, Andreas, Bjørn, Finn, Anders og Ida.

For sitt iherdige arbeid for idrett og samfunn ble Johan Blytt i 1921, på sin 50-årsdag, tildelt St. Olavs orden av første klasse.

Varden på fjellet.

Foto: ØØ

Fra et kjent og kjært utsiktspunkt på Sandviksfjellet kan man velge Løvestakken, Damsgårdsfjellet og Lyderhorn som ramme i et bilde der Byfjordens blå flate danner motivet.

Og man må ha lov til å bli lyrisk stemt, og stemme i med den anonyme poeten i «Norges sjungende Mænd paa Sjø og Land», slik han ytret seg på slutten av 1800-tallet:

*Nu ligger Bergen sund og sterk
omkranst af Sjø og Tinder,
et fagert Aands og Haandens Verk
af gjæve Mænd og Kvinder.*

*Saalenge Sol fra Fjeldets Rand
beskinne vil din skjønne Strand,
gid at vi dig paa Sjø og Land
i første rekke finder ...*

Dette er linjer fra de store følelsers tid, den tiden som også skapte Bergens Skog- og Træplantningsselskap og dermed også bidro til å sikre byen en fantastisk naturpark mange byer i verden misunner oss.

Bergens Skog- og Træplantningsselskap har fått anledning til å disponere denne annonsesiden til eget formål, og Selskapet sender derfor sin takk til

*Slig en vinterdag på fjeldet
leves ikke mangesteds.
Du – begeistret, overvældet
og tilfreds –
Jubler ud i vilden sky;
Leve Bergen, min fødeby.*

Mot Åsane.

Foto: ØØ

De lyriske strofene til dette motivet hentes fra en vise skrevet i 1911 av signaturen «Rouge», alias Ferdinand Sørås.

Med Åsanes åser og fjell som bakteppe er skiløperen på vei mot Kvitebjørnen og Rundemanen. Som friluftsmennesker vet vi å verdsette naturbildenes vekslende skjønnhet, uansett hvilken kotehøyde som velges.

Kvitebjørnen gir mange opplevelser. Her kan du vandre i høyfjellsnatur uten omtrent å møte en eneste sjel. Utsikten er fantastisk, fra Lihesten i nord til Folgefonna i sør, fra Vossafjellene i øst til Nordsjøen i vest

---

Bergens Skog- og Træplantningsselskap har fått anledning til å disponere denne annonsesiden til eget formål, og Selskapet sender derfor sin takk til

Byfjellenes forsvarslinje

Skogselskapet fyller 150 år. Bergen trenger selskapet mer enn du aner

Av Frode Bjerkestrand, kulturredaktør i BT

Sitter du helt stille en stund på Fløyvarden en nydelig solnedgangskveld i september, melder det seg noen eksistensielle spørsmål:

Hva gjør fjellet og all denne skogen med identitet, tilhørighet og folk flest? Hvilken drivkraft er det som får folk til å slåss for den med nebb og klør?

Og: Hvem i helvete er det som legger to engangsgriller og en bosspose igjen etter seg på dette stedet, denne dagen?

Dette er motsetninger som stadig plager Byfjellene. Behovet for vern og pleie, mot dem som tyner naturen for alt den er verd, eller rett og slett bare gir blaffen. Det blir nok noen konflikter de neste tiårene og.

Derfor er det viktig at Bergens Skog- og Træplantningsselskaps 150-årsjubileum i disse dager blir synlig, og ikke bedøves av tomme honnørord og lunken sjampis.

Organisasjonen med det konservative navnet har gjort en svært viktig jobb med å beskytte og pleie Byfjellene, fra ytterst mot nord i Eidsvåg, til sør mot Sædalen og Fana. I dag kalles det bare «Skogselskapet».

Det ligger altså 150 års kjærlighet og respekt over turstiene mange tusen bergensere og tilreisende bruker fritt og uhemmet hvert eneste år, til avslapning, trening, utblåsing, innoverskuing og moro.

Ikke rart noen (jeg) går i svart, når folk går ned fra fjellet igjen uten å ta med seg to engangsgriller og en bosspose.

Skogselskapet er en litt usynlig flokk. Til tross for at det i dag har fem ansatte og 2000 medlemmer, og en svært effektiv dugnadsgjeng. Det er gjen-gen som vedlikeholder grusvei og gangstier, og passer på at slitasjen ikke blir for stor og forfallet tar over.

Historieprofessor Frode Ulvund har skrevet jubileumsboken «Skape, verne og forvalte», sammen med forlagsmann Jo Gjerstad, som lanseres fredag. Jubileumslitteratur er ingen kioskveltende sjanger, men denne boken for-tjener litt oppmerksomhet.

Dugnadsgjengen i arbeid med ny bro over Kvitursbekken.

Foto: EI

Spesielt byens politikere bør få den i tvangsjulegave, slik at de forstår hva Byfjellene betyr, og hvor tragisk det vil være dersom de lar næringsinteresser eller voksende masseturisme sette dem under press.

Historisk sett har politikerne ikke gjort en imponerende jobb, slik forfatteren formidler så skarpt.

I 1958 ville Hansa Bryggerier bygge kjørevei gjennom Våkendalen, over Rundemanen og ned til Fløyen. I 1961 foreslo eierne av Fløirestauranten å sprengne en tunnel fra Starefossen til Fløyen, og bygge parkeringsplass til 400 biler og en idrettshall for 30.000 tilskuere i området.

I selve naturvernåret 1970 ønsket Bro- og tunnelselskapet å bygge Ulriks-tunnel med trasé gjennom Isdalen, langs Svartediket. Hordaland fylkesting mente faktisk det var en god idé. Det har aldri manglet elleville ideer for Byfjellene.

Dessuten var det innstendig mas fra blant andre Skogselskapet som førte til at Bergen omsider fikk en forvaltningsplan for Byfjellene i 1999, etter at bypolitikerne hadde sovet på saken i ti år. Omsider fikk folkets fjellområder et bedre vern mot utbygging og inngrep.

Forfatter Frode Ulvund viser til at Skogselskapet ved nesten hver eneste store konflikt-situasjon har måttet slepe politikerne til en fornuftig beslutning. Det er bemerkelsesverdig hvor få politikere som har stått konsekvent på Byfjellenes og naturvernets side.

I stortingsmeldingen om friluftsliv fra 2016 står det at tilskuddsordningene skal prioriteres til «friluftsliv i og ved byer og tettsteder».

Kommunene ble spesifikt oppfordret til å oppfylle målene i meldingen. Forhåpentlig har byrådet i Bergen tatt hintet. Her er det statlige penger til Byfjellene å hente

Boken «Skape, verne og forvalte» er et dugelig dokumentasjonsarbeid. Fra historien om de dannede handelsmennene i den såkalte «Firskillingsklubben» som etablerte «Bergens Skovplantnings-Selskab» den 6. august 1868, til anekdotene og personlighetene som har preget selskapet siden den gang.

Mest iøynefallende er den nydelige samlingen gamle foto, fra den gangen Byfjellene var totalt avskoget av brann, vedhogst og skipstømmeruttak, og hele Bergen lå der blant syv blankskurte fjell.

Skogselskapets prosjekt handlet fra begynnelsen om å gjøre Bergen grønn, idyllisk og attraktiv igjen, der det var mulig å gjemme seg for alt drittvreret blant stubber og kjempetrær.

Selskapet har gjort jobben sin, og har med tiden blitt en viktig miljøorganisasjon. Standhaftigheten og langsiktigheten har gitt det pondus og politisk tyngde, som selskapet bør tviholde på.

Noen må fremsnakke lokalnaturen, de naturlige lekeplassene, skogen, bakkene og toppene. For det er fremdeles altfor lett å ta Byfjellene for gitt.

For ca. 100 år siden kalte bergenserne Byfjellene for «Bergens naturpark», som implisitt betydde at dette var stedet for folk flest, som trengte spesiell vern og oppmerksomhet.

Det er et godt begrep. Vi kan godt begynne å bruke det igjen.

Artikkelen ble første gang publisert i Bergens Tidende 6. september 2018

Ved Uren (Luren, Himmelturen) eller Fayehytten på Kvitebjørnen i vinterskrud 2018.

Foto: ØØ

Omtrent en kilometer nordvest for radiostasjonen på Rundemanen ligger Uren-hytten. Den ble oppført av tre gutter i 14–15-årsalderen, Hauk Faye Olsen, Bjørn Zakariassen og Sigurd Knudsen, og sto ferdig i 1913. Tomten var vill og ulendt, derav det spesielle navnet.

Materialene var gråstein og kappmaterialer fra Hauks onkel som drev en kassefabrikk på Damsgård. De ble fraktet gjennom byen på handvogn og så båret til fjells. Dette vitner om tiltakslust og innsatsvilje. Hauk Fadler, Faye Olsens sønn, ga i 1977 hytten til Karstein Krossnes som reparerte den og holdt den i god stand. Helt til 2001 var Uren mye brukt. De siste årene har hytten stått for det meste tom, og bærer preg av det.

Utsikten fra Uren er fascinerende. Det er en uforglemmelig opplevelse å nyte solnedganger derfra.

*No reiser kvelden seg i vesterbrun,
han trør på lette føter gjennom tun
og skuggeveven fjell imellom hengjer.*

Olav Nygard, «Ved vebandet», 1923

Bergens Skog- og Træplantningsselskap har fått anledning til å disponere denne annonsesiden til eget formål, og Selskapet sender derfor sin takk til

A/S Bergens Elektriske
Færageselskab

Minkfarmen på Starefossen – fra tragedie til suksess

Om flommen på Fjellsiden i oktober 1930

Av Øivind Øvrebotten

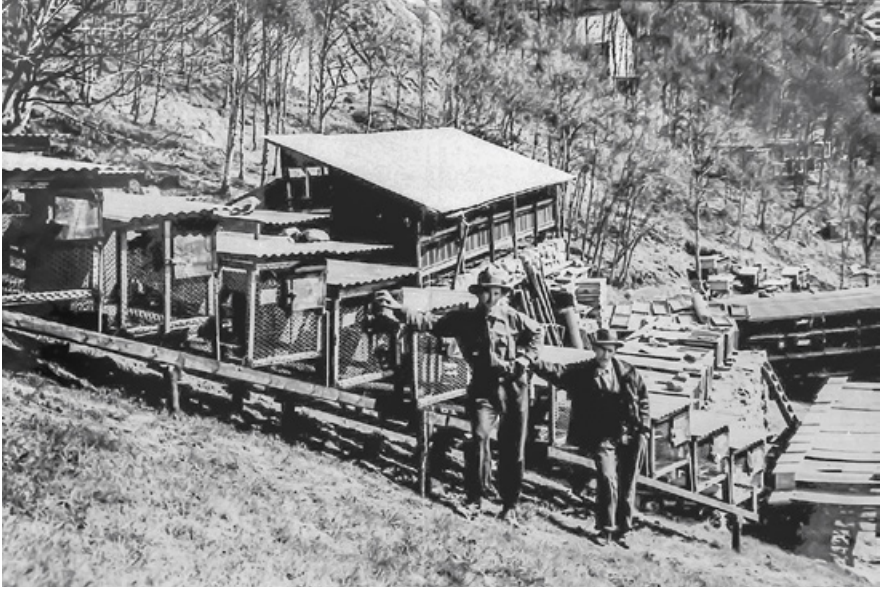
I 1924 dro en mann fra Starefossen til USA for å søke lykken. Livet sammen med fire brødre hjemme på Store Starefoss 2 var ikke tilfredsstillende – det var dårlig med arbeid, og å fortsette i farens fotspor som skredder var ikke aktuelt. Fra han var gammel nok ble han ofte brukt som bud og løpergutt i farens forretning, og måtte blant annet levere reparert tøy – kjoler, dresser og hatter – til «de fine» nede på Kalfaret. Og kundene var ofte svært krevende. Flere ganger måtte han returnere med en lapp der kundens misnøye med reparasjonen var skrevet, og det var tungt å levere disse meldingene til faren.

Den unge mannen som reiste over Atlanteren var 19 år gamle Conrad Martin Øvrebø. Han kom først til østkysten av USA, krysset det amerikanske kontinentet og kom etter hvert til staten Washington. I fem år ble han der borte, og pendlet mellom Washington og byen Ketchikan langt sør i Alaska. Noe fast arbeid hadde han ikke, men var typisk sesongarbeider innen skog- og sagbruk, fiskerier, fiskemottak og «searanching». Men ikke minst fikk han god kontakt med pelsjegere både i Alaska og i Washington. Mink var det mye av, og flere av jegerne fanget mink sommerstid og satte dem i bur for å ha dem til de utviklet vinterpels. Da var kvaliteten på pelsen bedre enn om sommeren og prisen mye høyere.

I løpet av disse fem årene klarte Conrad å spare opp en god slump penger. Han hadde fått stor interesse av både skogbruksdrift, «searanching» og minkoppdrett, og tenkte at hjemme i Norge burde minkavl og skinnproduksjon også kunne bli en stor forretning. Men i Norge fantes det ikke mink. Han måtte selv innføre noen dyr.

Som sagt, så gjort. I 1929 kom Conrad tilbake til Bergen, og med seg hadde han noen avlsdyr – hanmink og minketisper. I de bratte liene på Starefossen langs elven fra Søndre Fløyfjellsdal som ligger bak Kjerringen på Fløyen ble det bygget store minkbur, og her ble ett av landets aller første minkoppdrett startet.

De første minkburene. Conrad Martin øverst og broren Johan nederst.

Foto: Privat

Det var krevende arbeid å drive dette oppdrettet. Å få tak i fôr var nok det vanskeligste. Minken spiser mye fisk, men hvor får en tak i dette til en rimelig penge? Løsningen lå ute i Sandviken. Der var det flere fiskemottak, og fiskeslo og -avskjær er bra mat for mink. Conrad dro flere ganger i uken ut dit med sin håndkjerre, fylte den med gratis fiskeavfall, trillet innover til Fløibanen, gikk av på Skansemyren og trillet videre bort til Starefossen. God mosjon i det minste. Hva medpassasjerene på Fløibanen tenkte skal være usagt – han hadde forhåpentligvis avfallet i store sinkspann eller lignende med lokk...

Minkfarmen kastet lite av seg i starten selv om minken formerte seg raskt, de yngler i april–mai. Allerede etter halvannet års tid hadde bestanden økt en god del. Men minkskinnene ble solgt til lave priser, det var få som hadde sans for noe slikt som minkpels eller andre produkter av minkskinn. Det ble en nullforretning. Og blant byens borgere ble han kalt «rottemannen» – de så på Conrad som en særing som drev med oppdrett av disse dyrene som mest av alt lignet store rotter.

Og så inntraff katastrofen. Oppe på Fløyen holdt Fløirestauranten, som åpnet i 1925, på med å etablere en «gåsedam» på myren som ligger like

bak restauranten, og som i dag for en stor del er anlagt som en lekeplass. Her var det i utgangspunktet en liten myrpytt. Arbeidet tok til i midten av september 1930 og var ferdig en måned senere. Vannet ble satt på 13.–14. oktober. Overløpet fra denne dammen fulgte den opprinnelige bekken fra myren og krysset Kamveien (veien fra Skansemyren opp til Fløyen og som da var under oppføring) på fire steder og rant ned i Søndre Fløyfjellsdal langs gården på Store Starefoss og videre nedover mot Fjellveien og Kalvedalsveien. Slik beskriver Carl O. Gram Gjesdal og Reidar Johan Berle hendelsen i «En bok om Bergen i mellomkrigstiden»:

Natt til 15. oktober 1930 inntraff det i Bergen en storflom: Den utløstes ved demningsbrudd i Fløirestaurantens gåsedam! Vannet bryter ledningen til restaurantens drikkevannsreservoir, velter nedover Søndre Fløyfjellsdal, forener seg med Nordre Starefossbekken, følger bekkens løp videre, graver seg stadig dypere ned i terrenget og fører med seg jord og stein av anselig størrelse. Flomvannet styrter nå videre mot Fjellveien, store trær veltes eller knekkes. Fjellveien feies vekk i femten–tyve meters lengde, hovedvannledningen brytes og de forøkede vannmasser fosser ned mot Kalvedalsveien ovenfor Hansa Bryggerier hvor hager, gårdsplasser og veier forvandles til svære steinurer. En arm når Store Lungegårdsvann ved Fløen, en annen når nesten frem til Stadsporten før den krysser Assistentkirkegården og går til sjøs.

Store Starefoss etter flommen i 1930.

Foto: Privat

Avisene skriver at det er et under at ikke menneskeliv går tapt. Bergens Tidende har en lengre reportasje fra flommen onsdag 15. oktober, og i tillegg til det som er nevnt over i sitatet av Gjesdal og Berle, sier avisen at da vannet nådde den gamle steindammen som ligger like ovenfor Kamveien, hopet vannet seg opp i flere meters høyde før denne demningen også brøt sammen. Store vannmasser fikk nå god fart nedover den ganske bratte dalen nedover mot Starefossen. Dambruddet her er synlig fremdeles.

Videre skriver avisen:

På den øverste gården, på Øvrebø, er det et under at ikke flommen har tatt beboelses-
huset, hvor det bodde 8 mennesker, med sig. Her er en minkfarm, og et av minkhusene
blev av flommen feiet nedover mot beboelseshuset, men heldigvis gikk det like forbi.
Vår medarbeider talte med fru Øvrebø. Hun fortalte, at husets beboere lå i den dypste
søvn, da de blev vekket av et forferdelig brak. De blev aldeles vettskremt og trodde
det var dommedag.

Årsaken til dambruddet i gåsedammen kan neppe skyldes store nedbørsmengder. I følge observasjonene til Vervarslinga på Vestlandet var det rikelig, men ikke spesielt mye nedbør på Fredriksberg i dagene før det skjedde: 12. oktober 23,1 mm, 13. oktober 23,1 mm, 14. oktober 17,7 mm og 15. oktober 29,5 mm. Ikke stort mer enn vanlig høstnedbør i regnbyen Bergen! Men trolig har gåsedammen vært konstruert feil, og det skal vi komme tilbake til.

For Conrad Øvrebø var dette totalt ødeleggende. Igjen lå et elvegjel uten spor etter verken minkbur eller driftsbrakker. Halvannet år etter oppstarten var det meste knust til pinneved. Conrad prøvde fortvilet å fange inn igjen de rømte minkene. Det het seg at han fant noen dyr nede ved Store Lungegårdsvann, og noen helt ute på Skolten. Resten – to hanner og fem hunner – forsvant. De fikk et liv i frihet. Om de overlevde friheten og kunne formere seg vet vi ikke, men det er kanskje på denne måten villminken oppsto i Norge. Det var i så fall i oktober 1930 det hele begynte, og sammenbruddet av Conrad Martin Øvrebøs minkfarm på Starefossen i Bergen ble dermed en vesentlig kilde til utbredelsen av villmink i Norge. På denne tiden fantes det allerede flere minkfarmer i Norge med tilsammen inntil fem tusen mink, av de om lag 7–800 på Vestlandet, og det har nok sikkert vært rømminger fra disse farmene også.

To dager senere ber Conrad Øvrebø gjennom Bergens Tidende publikum om hjelp til å fange inn de syv rømte minkene. I alt hadde hatt hatt 37 mink, hvor altså 30 var under kontroll. Noen av de rømte minkene skulle være sett i nærheten av minkgården. Avisen skriver:

Minkfarmen som ble bygget opp etter flommen, ca. 1934.

Foto: Privat

Vi håper at hr. Øvrebø får fatt i de dyr som er på frifot. Gjør han ikke det, kan man risikere at vi ad åre får en vill minkbestand på Fløifjellet.

Men ingen av de rømte dyrene ble funnet.

Ødeleggelsene nedover langs flommens vei var som nevnt store. Både Kamveien, Fjellveien og Kalvedalsveien samt en del mindre veier fikk til dels store skader. Og mange private eiendommer ble rammet. Allerede dagen etter hendelsen holdt de flere av de skadelidte et møte på Hansa Bryggeri under ledelse av stadsingeniør Olav Ingstad (far til Helge Ingstad), som selv var ett av «flomofrene». Andre av de flomrammede som deltok var skipsmegler Halfdan Grieg (den gang formann i Skogselskapet), professor Haakon Shetelig, agent Ole Irgens, direktør Murstad i Hansa Bryggeri – og Nikolai Øvrebø, far til Conrad. Det ble besluttet å opprette et sakkyndig skjønn «for at faa fastslaaet skadens aarsak og omfang». Til dette ble ingeniør Chr. Stoltz og entreprenør Martinius Nielsen samt en representant for Bergen kommune valgt. Rapporten var ferdig allerede 22. oktober, og den hudflettet A/S Fløi-restauranten for arbeidet med demningen som var anlagt:

Rester etter murene som minkburene ble plassert på etter flommen.

Foto: ØØ

Om skredets årsak kan vi uttale, at dette med sikkerhet kan føres tilbake til brudd paa den ved A/S Fløirestauranten opsatte dam for opdæmning av den like ved Fløirestauranten værende myr. Her har tidligere i myrens nordre del været en liten pyt. I siste tid er der for utvidelse av denne pyt i myrens søndre del opført en ny dam tvers over myren med en lengde av ca. 40 m og et overløp i dammens østre ende. Den gjenværende del av denne dam viser at den er opført av 1x6 toms upløide almindelige forskalingsbord, som er nedslaaet fra 0,20 m og dypere ned i den bestaaende myr. Disse bord er i overkanten forbundet med et horisontalt gaaende 1x6 toms bord og spikret sammen til dette med almindelig spiker. Paa utsiden av denne bordvæg er der med almindelig myrtorv dannet en torvdam med 1 m topbredder (...) Torven kan ikke sees at være nedgravet i bestaaende myroverflate og ei heller være stampet.

Hvis hele dammen er opført som den gjenstaaende del viser (...) kan det trygt uttales, at dammen har været opført paa en helt uforsvarlig maate uten hensyn til de aller simpleste regler for opførelse av torvdammer saavel i utførelse som i dimensjonering ...

Om det er selve dammen som først er svigtet eller det er dammens undergrund som først er skredet ut kan vi ikke uttale os om idet (...) saavel dammen i omtrent sin halve lengde som ogsaa undergrunden (...) er bortspylet (...) Men resultatet vilde i ethvert fald være det samme (...) idet grunden under dammen, som grus med rullesten, ikke kan motstaa trykket av strømmende vand, hvorved saavel vand som myrmasser og delvis grus og stenmasser pludselig er løsnet og som en stor bølge fosses nedover.

Øverst i Starefossen paa grensen mellem ind- og utmark gik den tidligere lille bæk paa en kortere strækning gjennom en storstenet ur delvis bevokst med busk og kratt paa en saadan maate, at bækken forsvandt mellom urens sten og kun paa enkelte steder kom til syne. Ved de store vandmasser, som ved dambruddet pludselig kom gjennom denne stenur, er presset blit saa stort, at hele uren med en gang er kommet i bevegelse og har forsterket vandets kraft og virkning paa sin vei nedover, idet det har kunnet konstateres, at store stene fra denne ur er havnet nede i Kalfarveien.

Vannmengdene som plutselig slapp løs, ble beregnet til 1500 kubikkmeter, eller 1500 tonn vann. I tillegg kom vannet fra de mange brutte vannledningene.

Det ble også gjort taksering over skadene på privat eiendom av de samme herrene. De totale skadene på privat eiendom ble summert til 29 725 kroner. Det høyeste erstatningsbeløpet (tap av dyr, reparasjon av ødelagte bur og bygging av nye) ble Conrad Øvrebø til del, hans tap ble vurdert til 6 565 kroner. Broren Ragnvald var mekaniker og flink til å vikle elektromotorer, og hadde rundt 1920 anlagt et lite privat kraftverk i elven på Store Starefoss. Det var tilstrekkelig til å lyse opp privathuset og verkstedet hans. Skadene på kraftstasjonen ble satt til 3 500 kroner, og faren Nicolai ble foreslått tilkjent 1 600 kroner. Han hadde opparbeidet et vakkert hageanlegg på Store Starefoss med murer ned mot bekken, og anlegget ble sterkt rasert. Dette er store beløp etter den tidens pengeverdi.

I tillegg til dette kom reparasjoner av offentlig eiendom, vannledninger og veier, og i en innstilling til Formannskapet 11. mai 1932 er dette summert til 27 300 kroner. Dette ble behandlet uten stor diskusjon i bystyremøte 20. juni og beløpet ble bevilget til kommunens veivesen og vann- og kloakkvesen. I innstillingen skriver blant annet ordfører Lorentzen:

Opprydning etter flommen ved Kalvedalsveien.

Foto: Fridtjof Tegner, Billedsamlingen UBB

For Fjellveiens og Kamveiens vedkommende foreligger der i nærværende sak henstilling fra Bergens Skog- og Træplantningsselskap om at kommunen må foreta hel istandsettelse. Veitvalget har enstemmig besluttet å anbefale at denne henstilling imøtekommes. Undertegnede borgermester slutter seg hertil.

Man tar herunder hensyn til at Bergens Skog- og Træplantningsselskap er et selskap som med sterkt begrensede midler arbeider til fremme av almenntilgittige formål og at de veier det gjelder er anlagt med offentlig trafikk for øie.

Kamveien hadde fått skader på to av de fire stedene der flommen krysset veien.

Men hva med de private skadelidte? Allerede 26. november 1930 vedtok Formannskapet å fremsette krav mot restauratør Gothard E. Christensen og A/S Fløirerestauranten om «erstatning av for *kommunen* påført skade i anledning flomkatastrofen». Samtidig avslo formannskapet å erstatte skade påført *private* eiendommer. Det måtte bli en sak mellom Fløirerestauranten og de skadelidte. Men i innstillingen 11. mai 1932 fremkommer at det allerede i januar 1931 er klart at restauratør Christensen, til tross for at han innrømmer sitt ansvar for flommen,

ikke med sin beste vilje kan betale nogen erstatning. At dette siste er riktig kan i følge kredittopplysningene om ham ikke betviles og et saksanlegg mot ham synes da helt hensiktsløst (...) A/S Fløirerestauranten anser sig (...) ikke ansvarlig for skaden og vil derfor ikke fremkomme med noget forslag til en mindelig ordning av affæren.

A/S Fløirerestauranten var selvstendig eier av eiendommen, men det var Christensen som selvstendig leier som måtte ta det hele og fulle ansvar for flommen og skadene som fulgte. Men rettssak ble det, med det offentlige som påtalemyndighet og Christensen som tiltalt, og i dommen som ble avsagt 20. juni 1931 ble han gitt en bot på kr. 500, subsidiert 40 dagers fengsel, pluss 20 kroner i saksomkostninger. Han ble også dømt til å betale statsingeniør Ingstad 3000 kroner pluss renter for de skader hans eiendom i Kalvedalsveien ble påført. Dommen lister opp en rekke kritikkverdige forhold i forbindelse med anleggingen av dammen: fundamentering, materialvalg, fremgangsmåte i grunnarbeidene, manglende innhenting av sakkyndig veiledning, og at den person som han brukte som fagmann (arbeidsformann Skår) heller ikke var kvalifisert til arbeidet.

Også Fløibanens driftsbestyrer ingeniør Engh får litt kritikk for at han jevnlig har sett på arbeidet, men ikke kommet med noen innsigelser. Som skjerpene omstendighet anser retten det

... som bevist at Christensen på forhånd var advart mot å utføre arbeidet og ta dammen i bruk uten at han hadde fått det utarbeidet og kontrollert av teknisk sakkyndige, at det ikke var innsendt anmeldelse til bygningsrådet slik at det kunne gripe inn og foreta den nødvendige kontrollering.

Demningen som brast.

Fra politiets arkiv

Hensikten med byggingen av dammen var iflg. restauratør Christensen at den skulle bli en ny attraksjon på Fløyen. «Her skulle bli skøitebane om vinteren og befolkes av ender og gjess om sommeren.» Det bør også nevnes at en ingeniør Erling Gjestland har et innlegg i Bergens Tidende lørdag 18. oktober der han skriver at han etter anmodning av styret på Fløirerestauranten hadde en besiktigelse av dammen like før den ble fylt med vann og kom med en uttalelse om sikkerheten. Han hevdet da at den var mangelfullt utført og at han på ingen måte følte seg trygg verken for grunnen under dammen eller for byggemåten, og foreslo «et forsterket mur- og tettingsarbeide».

En skulle tro at Conrad Øvrebø ble knekket av en slik hendelse – hele livsgrunnlaget feid vekk på noen minutter, og noen erstatning av de økonomiske tapene kunne han se langt etter. Conrad vurderte likevel om han skulle gå til sak mot Fløirerestauranten. Men dersom han tapte denne rettsaken ville også de midler han ennå hadde igjen kunne gå tapt, og derfor ble det ingen rettssak. I stedet dro han i 1931 på nytt til USA og kjøpte flere dyr – 20–30 stykker. Det ble bygget nye solide bur, denne gangen plassert på

I dag er det en lekeplass der gåsedammen lå.

Foto: ØØ

store steinmurer som ble anlagt som terrasser oppover langs elven. Arbeidet med disse murene var et slit, steinen ble hentet overalt i området og fraktet frem til byggeplassen med enkle hjelpemidler. Disse murene er ennå synlige i terrenget på Store Starefoss.

Fremdeles var minkoppdrett ingen økonomisk suksess. «Rottemannen» beholdt klengenavnet sitt. Slik gikk driften i noen år – noen rik mann ble Conrad ikke. Ikke før hjelpen kom «fra oven» – eller snarere fra kontinentet og England.

I 1936 sa kong Edward VIII fra seg tronen til det britiske imperiet for å gifte seg med sin elskede Wallis Simpson. Og på flere bilder av henne opptrer hun med minkskinn rundt halsen, ikke ozelot eller sølvrev som til da hadde vært veldig populært. Motehusene våknet til liv, minkpels og andre plagg av mink ble plutselig sett på som det ultimate plagg blant de fine.

Minkfarmen på Starefossen gikk nå raskt inn i en gullalder. «Alle» skulle plutselig ha minkpels, stola eller annet pynteplagg av mink. Et godt skinn kunne nå plutselig bli betalt med opp til 800 kroner, et formidabelt beløp på den tiden. Conrad ble velstående på et blunk. I 1938 kjøpte han en Chevrolet som han kjørte rundt i byen med, og 6 minkskinn var nok til å finansiere kjøpet. Nå var han plutselig ikke «rottemannen» lenger, nå sa de «der kommer cemma» når han kom gjennom bygatene. Conrad hadde fått respekt.

Men på Starefossen gikk det mot avvikling likevel. Naboene klaget over lukten fra farmen. Det kom nye boliger i Ole Irgens vei, og beboerne rynket på nesen over «stanken fra Starefossen». Og det ble behov for mer plass etter hvert som antallet mink økte. I 1939 fikk Conrad fatt i en fin tomt på Løvåshaugen i Fyllingsdalen, og her bygget han etter hvert opp en stor minkfarm som han drev frem til tomten ble ekspropriert av Bergen kommune på slutten av 60-tallet. Denne farmen hadde sine glansdager i 50- og 60-årene, og da Conrad i 1971 flyttet hjem til Øvrebø i Naustdal hvor faren kom fra hadde han midler til å etablere nok en minkfarm der. Conrad Øvrebø sluttet selv med oppdrett i 1986, og han døde i 1989, men farmen ble drevet videre av hans eldste sønn til ut på 90-tallet.

Hele tiden hadde Conrad god hjelp av sin bror Johan. Han var med både i etableringen av alle minkfarmene og i driften av dem.

Men minkoppdrett var ikke det eneste Conrad startet opp. I Washington hadde han kommet i kontakt med folk som drev lakseklekkeri for naturlig utsetting i elvene der. Ideen var å høste av laks som returnerte til elvene etter 2–3 år ute i havet. Der borte kalte de dette for «searanching». Det var denne kunnskapen, kombinert med arbeid på fiskemottak, som gav interessen som på 1970-tallet resulterte i etableringen av lakseoppdrett på Gjølanger i Dalsfjorden i Sunnfjord sammen med yngste sønn Erik Øvrebø. Gjølangereiendommen som ble kjøpt av Erik Grant Lea i 1971, hadde nettopp de kvalitetene som interesserte ham, nemlig store skog- og vannressurser. Dette anlegget – både klekkeri, settefiskproduksjon og oppdrett i merder – er fortsatt i drift, selv om oppdrettsdelen er solgt ut av familien.

Fattige og arbeidsløse nordmenn dro gjerne til USA for å søke lykken. Det gikk ikke like bra med alle. Noen hadde suksess. Conrad Martin Øvrebø fra Store Starefoss var en av dem.

Forfatteren takker Erik Øvrebø for opplysninger som artikkelen bygger på. Takk også til Bergen Byarkiv v/Anders Nilsen og til Knut Olav Holvik ved Arkivverket. Bilder fra Erik Øvrebøs egen samling, Marcus – Universitetsbiblioteket i Bergen, og politiets arkiv v/Arkivverket. Bergens Tidendes arkiv har også vært nyttig.

Tåke over Bergen sett fra Fløyen.

Foto: ØØ

*Men over tåkebølgers brand
i glans av gull og rav,
der høyner seg et fredlyst land
lik øflokk spredt i hav...*

skrev Henrik Ibsen i «Høifjeldsliv» anno 1859. Han hadde da noen produktive år i Bergen bak seg der han hadde arbeidet som teaterinstruktør. Det var ikke tilfeldig at student Ibsen landet i Bergen. Ole Bull var talentspeideren som ville ha en meget begavet ung mann til sitt Norske Theater. Kun det beste som kunne skaffes. Mange har ment mye om Ibsens til i den gamle hansastad. En biograf påstår at han ble «levende begravd» i Bergen, andre mener det motsatte.

Bergens Skog- og Træplantningsselskap har fått anledning til å disponere denne annonsesiden til eget formål, og Selskapet sender derfor sin takk til

VI STØTTER SELSKAPETS ARBEID

Svein Boasson AS
ANLEGGSGARTNERMESTER

Hylland AS

Maskinentrepreneur
Telefon 950 46 043

Anleggsgartnermester
Askeland a.s
5342 Strouma
TLF: 56 32 56 07

**SMEDS
VIG**
*Landskaps-
arkitekter*

Birkeland
Hagesenter

**A-K
maskiner**

**Nyggårdsgaten
Maling & Jernvare**

FRIELE®
GRUPPEN

Helmers AS

iC
ISDAL CONSULT

**Geitanger
Byggas**

FOTO: ØØ

Pavillon «Fagerskjold».

Foto: Ukjent

– Tæt over Fjeldveien og lige ved Veien til Fløien op fra Skandsen har Hr. Ludw. Hjørnevik aabnet et lidet hyggeligt Etablisement, som vi tillader os at henlede Publikums Opmærksomhet paa. Der servers alt, hvad Hjertet maatte begjære, ligefra Champagnebrus nedover til Selters, Cigarer, Kager og Bonbons. Fra Pavillonnens rummelige Verandaer har man den prægtigste Udsigt over Bergensdalen og Byfjorden, og Stedet ligger i enhver Henseende koseligt til.

Slik beskrev ukeavisen «Glipen» Ludvig Hjørneviks nyåpnede bevertningssted i februar 1900. Hjørnevik (1868–1938) var en kreativ person som ønsket å tilby det spaserende publikum en pust i bakken, enten man holdt seg i Fjellveien, eller begav seg opp Fløisvingene. Hjørnevik ble senere en velrespektert «Handelsborger» med kolonialhandel i Nygårdsgaten.

Tomten «Fagerskjold» ble oppført på, ble utskilt fra Martensgården A i april 1884 og kjøpt av Martin E. Grønvigh. Huset står ennå i ombygget tilstand, og har adresse Fjellveien 40a. Inngang er fra Skansemyrsveiens første sving.

Bergens Skog- og Træplantningsselskap har fått anledning til å disponere denne annonsesiden til eget formål, og Selskapet sender derfor sin takk til